

# Przedmiotowe zasady oceniania - Przyroda

## Klasa 4 – wymagania na poszczególne oceny szkolne zgodnie z konieczną podstawą programową

| Numer i temat lekcji                                                                                                                        | Wymagania podstawowe<br>Uczeń na ocenę:                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                      | Wymagania ponadpodstawowe<br>Uczeń na ocenę:                                                                                                                                                                |                                                                                                                                  |                                                                                                                       |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                             | dopuszczającą                                                                                                                                                                                                            | dostateczną                                                                                                                                                                                                          | dobrą                                                                                                                                                                                                       | bardzo dobrą                                                                                                                     | celującą                                                                                                              |
| <b>Dział 1. Poznawanie przyrody</b> (odpowiada treściom kształcenia z działów I i częściowo II z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                  |                                                                                                                       |
| 1. Sposoby poznawania przyrody                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia źródła wiedzy o przyrodzie;</li> <li>wymienia zmysły potrzebne do poznawania przyrody;</li> <li>podaje przykłady obiektów, które można obserwować przez lupę.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>określa, co to jest przyroda;</li> <li>podaje po dwa przykłady obserwacji przyrodniczych, w których wykorzystuje się lornetkę.</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady obiektów, organizmów, które można obserwować przez mikroskop;</li> <li>wyjaśnia, do czego jest potrzebna mapa, kompas i taśma miernicza.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, co to są narządy zmysłów i jaka jest ich rola w poznawaniu przyrody.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, jakie są źródła wiedzy o przyrodzie.</li> </ul>                      |
| 2. Obserwacje przyrodnicze                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady organizmów, obiektów i zjawisk, które można obserwować.</li> </ul>                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia sposoby dokumentowania obserwacji przyrodniczej;</li> <li>wymienia zasady bezpieczeństwa, których należy przestrzegać, prowadząc obserwacje przyrodnicze.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, co to jest obserwacja przyrodnicza.</li> </ul>                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>opracowuje kartę obserwacji dowolnego obiektu.</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, kiedy można na podstawie obserwacji wyciągnąć wnioski.</li> </ul>    |
| 3. Doświadczenia przyrodnicze                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady pytań, na które można uzyskać odpowiedź,</li> </ul>                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia zasady, których należy przestrzegać,</li> </ul>                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia punkty, które zawiera karta doświadczenia.</li> </ul>                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje różnice między próbą badawczą</li> </ul>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>uzasadnia, dlaczego w doświadczeniu jest potrzebna próba kontrolna.</li> </ul> |

|                                                     | przeprowadzając doświadczenie przyrodnicze.                                                                                                                                                                                                | prrowadząc doświadczenie.                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                       | a kontrolną w doświadczeniu.                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4. Kierunki geograficzne                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, kiedy jest nam potrzebna znajomość kierunków świata,</li> <li>• wyznacza kierunki świata za pomocą gnomonu i Słońca.</li> </ul>                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• posługuje się kompasem przy wyznaczaniu kierunków świata.</li> </ul>                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje kierunki świata na róży kierunków;</li> <li>• określa kierunki świata w terenie.</li> </ul>                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje sposoby wyznaczania kierunków świata w sytuacji, gdy nie ma przyrządów i gdy nie widać Słońca.</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• konstruuje kompas domowym sposobem według instrukcji i posługuje się nim.</li> </ul>                                   |
| 5. Zmiany położenia Słońca na niebie                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady świadczące o pozornych zmianach położenia Słońca na niebie;</li> <li>• wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>wschód Słońca</i>, <i>górowanie Słońca</i>, <i>zachód Słońca</i>.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa długość dnia (od wschodu do zachodu Słońca);</li> <li>• wyjaśnia pojęcie widnokręgu.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje widnokrąg w mieście i na wsi;</li> <li>• analizuje zależności między długością cienia a wysokością Słońca nad widnokręgiem.</li> </ul>                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje zależności między wielkością widnokręgu a wysokością, na jakiej znajduje się obserwator.</li> </ul>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego droga Słońca nad widnokręgiem odbywa się w cyklu dobowym.</li> </ul>                                |
| 6. Położenie Słońca na niebie w różnych porach roku | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia daty rozpoczynające kalendarzowe pory roku;</li> <li>• wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>równonoc</i> i <i>przesilenie</i>.</li> </ul>                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje ilustracje pokazujące drogę Słońca nad widnokręgiem w zależności od pór roku.</li> </ul>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje i wskazuje rysunki przedstawiające drogę Słońca w dniach rozpoczynających pory roku;</li> <li>• wyjaśnia zależność między wysokością Słońca nad widnokręgiem a długością cienia w różnych porach roku.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• samodzielnie wykonuje rysunki przedstawiające drogę Słońca nad widnokręgiem w dniach rozpoczęcia pór roku.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia przyczyny występowania różnic w długości drogi Słońca nad widnokręgiem, w zależności od pory roku.</li> </ul> |

|                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7. Podsumowanie działu 1.<br>Poznanie przyrody                                                                                                            | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 1–6.                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                          |
| <b>Dział 2. Orientacja w terenie i pogoda</b> (odpowiada treściom kształcenia z działów II (częściowo) i III z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                          |
| 8. Co to jest plan?                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, co to jest plan;</li> <li>• podaje przykłady zastosowania planów.</li> </ul>                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rysuje proste plany małych przedmiotów w zeszycie, np. pudełka od zapałek;</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego nie można narysować planu klasy bez zmniejszenia jej wymiarów.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rysuje obiekty w podanych dowolnych zmniejszeniach, np. plan klasy, pokoju, ławki szkolnej.</li> </ul>                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• szacuje na podstawie pomiarów sali lekcyjnej, ile razy należy zmniejszyć długość i szerokość sali, aby jej plan zmieścił się na kartce.</li> </ul>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyciąga wnioski dotyczące zależności między zastosowanym pomniejszeniem obiektu a wielkością tego obiektu na planie.</li> </ul> |
| 9. Plan i mapa                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia różnice między planem i mapą;</li> <li>• wymienia stałe elementy mapy;</li> <li>• odczytuje na mapie topograficznej, gdzie znajduje się np. las, szkoła, kościół.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje na mapie znaki topograficzne liniowe, powierzchniowe i punktowe, podaje ich przykłady.</li> <li>• rozpoznaje mapę topograficzną wśród innych map do wyboru.</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa kierunki świata na mapie topograficznej;</li> <li>• analizuje mapy topograficzne pod względem liczby zabudowań i innych elementów.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• planuje i opisuje trasę wycieczki, określając kierunki świata;</li> <li>• wyznacza trasę wędrówki, zgodnie z opisem na mapie topograficznej.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady innych map (np. tematycznych) i opisuje ich zastosowanie.</li> </ul>                                           |

|                                       |                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 10. Korzystanie z planów i map        | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje plany miast wśród innych map;</li> <li>wymienia sytuacje życiowe, w których plan miasta jest niezbędny.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>odczytuje informacje z planu miasta i mapy topograficznej w podstawowym zakresie;</li> <li>wskazuje ulice i określa kierunki, w których przebiegają, np. z północy na południe;</li> <li>pokazuje na planie punkty wymienione przez nauczyciela;</li> <li>określa kierunki świata na mapie topograficznej i planie miasta.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>planuje trasę wycieczki po mieście lub po najbliższej okolicy z uwzględnieniem najciekawszych punktów lub punktów wskazanych przez nauczyciela.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>orientuje plan miasta i mapę topograficzną za pomocą kompasu i charakterystycznych punktów w terenie;</li> <li>opisuje przebieg podanej trasy z uwzględnieniem kierunków przebiegu ulic, lokalizacji zabytków itp.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>szkicuje trasę ze szkoły do domu, uwzględniając kierunki świata, bez korzystania z mapy.</li> </ul>     |
| 11. Składniki pogody                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia składniki pogody.</li> </ul>                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje poszczególne składniki pogody.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela opady i osady atmosferyczne.</li> </ul>                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>na podstawie prognozy pogody opisuje jej składniki.</li> </ul>                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela przykładowe rodzaje chmur i przewiduje na podstawie ich wyglądu zmiany w pogodzie.</li> </ul> |
| 12. Pomiar składników pogody          | <ul style="list-style-type: none"> <li>przyporządkowuje składniki pogody do urządzeń pomiarowych.</li> </ul>                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia jednostki pomiaru składników pogody.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>odczytuje wartości składników pogody z urządzeń pomiarowych.</li> </ul>                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>na podstawie wartości poszczególnych składników pogody opisuje warunki pogodowe.</li> </ul>                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>przewiduje wartości składników pogody w zależności od sytuacji opisanych przez nauczyciela.</li> </ul>  |
| 13. Mapa pogody w różnych porach roku | <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia składniki pogody za pomocą symboli graficznych.</li> </ul>                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>odczytuje składniki pogody z mapy pogody.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>określa pogodę na podstawie mapy pogody wybranej części kraju.</li> </ul>                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela pory roku na podstawie wybranych map pogody.</li> </ul>                                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia mapę pogody na podstawie prognozy słownej.</li> </ul>                                       |

|                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                      |                                                                                                                    |                                                                                              |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|
| 14. Niebezpieczeństwa związane z pogodą                                                                           | <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia niebezpieczeństwa związane z pogodą.</li></ul>                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje, jak należy zachować się podczas burzy.</li></ul>                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje, jak należy zachować się podczas wichury, ulewy i śnieżyicy.</li></ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje zjawisko tęczy.</li></ul>                                            | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje zasadę działania piorunochronu.</li></ul>      |
| 15. Podsumowanie działu 2. Orientacja w terenie i pogoda                                                          | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 8–14.                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                      |                                                                                                                    |                                                                                              |
| Dział 3. Ja i moje ciało (odpowiada treściom kształcenia z działu IV z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                      |                                                                                                                    |                                                                                              |
| 16. Organizm człowieka                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"><li>podaje przykłady narządów w organizmie człowieka oraz ich funkcje.</li></ul>                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>wskazuje, że podstawowym elementem budującym organizm jest komórka;</li><li>wymienia główne układy narządów organizmu człowieka.</li></ul>                               | <ul style="list-style-type: none"><li>omawia funkcje układów narządów w organizmie człowieka.</li></ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"><li>rozpoznaje położenie układów i narządów na rycinach anatomicznych.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje hierarchiczność struktury organizmu.</li></ul> |
| 17. Układ ruchu                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia funkcje szkieletu;</li><li>wskazuje na planszy podstawowe części szkieletu;</li><li>określa rolę układu mięśniowego w organizmie.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>wskazuje dwa przeciwstawnie działające mięśnie, np. zginacz i prostownik przedramienia;</li><li>wskazuje na modelu szkieletu człowieka rodzaje połączeń kości.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia elementy składowe szkieletu człowieka;</li><li>wskazuje główne mięśnie organizmu człowieka.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>wyjaśnia, dlaczego mięśnie muszą pracować parami.</li></ul>                  | <ul style="list-style-type: none"><li>omawia budowę i funkcjonowanie stawu.</li></ul>        |

|                      |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                              |                                                                                                                                       |                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                       |
|----------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 18. Układ pokarmowy  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę układu pokarmowego.</li> </ul>                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na schematach budowy układu pokarmowego tworzące go narządy i podaje ich nazwy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje ogólnie przebieg procesów zachodzących w przewodzie pokarmowym człowieka.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia rodzaje zębów człowieka i podaje ich funkcje.</li> </ul>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje rolę ślinianek, wątroby i trzustki.</li> </ul>                                                                       |
| 19. Układ oddechowy  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę układu oddechowego.</li> </ul>                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na schematach budowy układu oddechowego tworzące go narządy i podaje ich nazwy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia, dlaczego oddychanie przez nos jest zdrowsze niż przez usta.</li> </ul>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje proces wymiany gazowej zachodzący w płucach.</li> </ul>                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wykazuje związek między budową a rolą krtani.</li> </ul>                                                                     |
| 20. Układ krwionośny | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia główne funkcje krwi.</li> </ul>                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę serca.</li> </ul>                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje rodzaje naczyń krwionośnych.</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• na podstawie ryciny omawia budowę serca.</li> </ul>                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego krążenie krwi jest warunkiem życia człowieka.</li> </ul>                                                  |
| 21. Układ nerwowy    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na planszy układ nerwowy;</li> <li>• nazywa podstawowe elementy układu nerwowego.</li> </ul>                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia rolę układu nerwowego w funkcjonowaniu organizmu.</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia części układu nerwowego.</li> </ul>                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia funkcje, jakie pełni mózg i mózdzek.</li> </ul>                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia, dlaczego układ nerwowy odgrywa kluczową rolę w organizmie.</li> </ul>                                             |
| 22. Układ rozrodczy  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika,</li> <li>• podaje nazwy poszczególnych elementów budowy układu rozrodczego kobiety i układu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa rolę układu rozrodczego kobiety i układu rozrodczego mężczyzny.</li> </ul>                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na planszy rozmieszczenie narządów rozrodczych kobiety i mężczyzny.</li> </ul>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa rolę poszczególnych narządów w układzie rozrodczym męskim i układzie rozrodczym żeńskim.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia przystosowanie budowy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego do pełnionych funkcji.</li> </ul> |

|                                           |                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                           |                                                                                                                                            |
|-------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                           | rozdrczego<br>mężczyzny.                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                           |                                                                                                                                            |
| 23. Zmiany zachodzące okresie dojrzewania | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje zmiany zachodzące w organizmach dziewcząt i chłopców w okresie dojrzewania.</li> </ul>                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, na czym polega dojrzewanie dziewcząt i chłopców.</li> </ul>                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój organizmu w okresie dojrzewania.</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje etap dojrzewania.</li> </ul>                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, co to znaczy, że na dojrzewanie mają wpływ hormony.</li> </ul>                            |
| 24. Narządy zmysłów                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia zmysły człowieka i wskazuje je na własnym organizmie;</li> <li>podaje podstawowe zasady dbania o słuch i wzrok.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje rolę poszczególnych zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego;</li> <li>uzasadnia, dlaczego nie należy słuchać zbyt głośnej muzyki oraz korzystać zbyt długo z telefonów komórkowych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, co to znaczy, że zmysły ulegają adaptacji;</li> <li>podaje przykłady świadczące o ochronnym działaniu zmysłów dla organizmu.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>uzasadnia, że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi.</li> </ul>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.</li> </ul> |
| 25. Jak dbać o własne ciało i otoczenie?  | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci.</li> </ul>                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia znaczenie czystości odzieży, obuwia, bielizny i otoczenia dla utrzymania zdrowia;</li> <li>podaje przykłady ubioru dostosowanego</li> </ul>                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia substancje wydalone i wydzielane przez skórę.</li> <li>opisuje poprawne zasady mycia zębów.</li> </ul>                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, dlaczego przestrzeganie higieny osobistej jest obowiązkiem każdego człowieka.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>proponuje i przeprowadza doświadczenie przedstawiające niszczenie szkliwa nazębnego.</li> </ul>     |

|                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                | do pory roku i rodzaju pracy.                                                                                              |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                            |
| 26. Podsumowanie działu 3. Ja i moje ciało                                                                           | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 16–25.                                                                                                                                                                   |                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                            |
| Dział 4. Ja i moje otoczenie (odpowiada treściom kształcenia z działu V z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                            |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                            |
| 27. Świat substancji                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia trzy podstawowe grupy ciał stałych w zależności od ich właściwości fizycznych.</li></ul>                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia trzy stany skupienia substancji.</li></ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje trzy stany skupienia substancji w zależności od ułożenia drobin oraz możliwości ich przemieszczania się.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>uzasadnia, dlaczego przykładowe ciało zostało wykonane z danej substancji.</li></ul>                                                            | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje właściwości ciała w zależności od rodzaju substancji, z jakiej zostało wykonane.</li></ul>                   |
| 28. Niebezpieczne substancje                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>odróżnia środki szkodliwe po oznaczeniach na opakowaniu lub etykiecie.</li></ul>                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"><li>na podstawie instrukcji omawia sposób posługiwania się środkami czystości.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>uzasadnia celowość umieszczania symboli ostrzegawczych na produktach szkodliwych.</li></ul>                                | <ul style="list-style-type: none"><li>interpretuje szkodliwość produktu oznaczonego kilkoma piktogramami ostrzegawczymi.</li></ul>                                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów drażniących, żrących, wybuchowych i toksycznych.</li></ul> |
| 29. Uszkodzenia ciała                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>wskazuje sposoby postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia;</li><li>opisuje sposoby zabezpieczania ciała przed skutkami nadmiernego promieniowania słonecznego.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>podaje przyczyny uszkodzeń skóry;</li><li>opisuje objawy złamania kości.</li></ul>   | <ul style="list-style-type: none"><li>podaje zasady właściwego postępowania w wypadku pogryzienia przez zwierzę.</li></ul>                                       | <ul style="list-style-type: none"><li>podaje różnice między zwichnięciem a złamaniem;</li><li>wyjaśnia, dlaczego nie należy opalać się bez właściwego zabezpieczenia skóry.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielania pierwszej pomocy.</li></ul>                            |

|                                       |                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                            |
|---------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 30. Choroby zakaźne i zapobieganie im | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, co to są choroby zakaźne;</li> <li>• opisuje podstawowe sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym.</li> </ul>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia konieczność zasięgnięcia porady lekarskiej w przypadku zachorowania na chorobę zakaźną;</li> <li>• podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka i dróg zakażenia się nimi.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych;</li> <li>• uzasadnia celowość wykonywania szczepień ochronnych.</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych.</li> </ul>                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia ogólnie zasadę działania szczepionki.</li> </ul>                                                                           |
| 31. Niebezpieczne organizmy           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia typowe objawy alergii;</li> <li>• opisuje zachowania chroniące człowieka przed zakażeniem się grzybicą.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady zwierząt jadowitych.</li> </ul>                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady roślin mogących wywołać alergię u ludzi.</li> </ul>                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność.</li> </ul>                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, co oznaczają pojęcia: <i>alergia, alergolog</i>.</li> </ul>                                                             |
| 32. Uzależnienia                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje sposoby odmawiania propozycji picia alkoholu, palenia tytoniu i zażywania narkotyków.</li> </ul>                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia sytuacje, w których należy powiedzieć <i>nie</i>;</li> <li>• wyjaśnia, co to jest uzależnienie.</li> </ul>                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady zachowań asertywnych wobec presji otoczenia;</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego znajomości zawarte przez internet mogą być niebezpieczne.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje skutki działania nikotyny na organizm człowieka.</li> </ul>                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia konieczność zachowania postawy antyalkoholowej i antynikotynowej.</li> </ul>                                            |
| 33. Zdrowy styl życia                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia podstawowe zasady zdrowego stylu życia;</li> <li>• podaje przykłady potraw, których powinna się</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje zasady zdrowego stylu życia;</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego należy zachować postawę asertywną w sytuacji bycia</li> </ul>                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia stwierdzenie: <i>Ruch i umiejętność odpoczynku są bardzo ważne dla organizmu</i>.</li> </ul>                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego bycie życzliwym dla innych ma wpływ na zdrowie człowieka;</li> <li>• uzasadnia stwierdzenie: <i>Zdrowie</i></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, jak rozumie stwierdzenie: <i>Wytyczaj sobie realistyczne cele życiowe i wytrwale dąż do ich osiągnięcia</i>.</li> </ul> |

|                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                               | wystrzegać osoba prowadząca zdrowy styl życia; <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia czynniki mające szkodliwy wpływ na organizm człowieka.</li></ul>        | namawianym do zapalenia papierosa, wypicia alkoholu lub spróbowania narkotyków.                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                   | w dużej mierze zależy od nas samych.                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                              |
| 34. Podsumowanie działu 4. Ja i moje otoczenie                                                                                                | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 27–33.                                                                                                          |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                              |
| Dział 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy (odpowiada treściom kształcenia z działu VI z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                              |
| 35. Przyroda ożywiona i nieożywiona. Rodzaje skał                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>podaje przykłady elementów przyrody ożywionej i nieożywionej;</li><li>wymienia rodzaje skał (lite, luźne i związane).</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>wyjaśnia, co to są skały i minerały;</li><li>odróżnia skały lite od pozostałych, rozpoznaje granity i piaskowce.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>rozpoznaje w krajobrazie elementy przyrody ożywionej i nieożywionej;</li><li>charakteryzuje różne rodzaje skał i rozpoznaje je;</li><li>wyjaśnia, co to są surowce mineralne, podaje ich podział.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych;</li><li>podaje przykłady surowców jubilerskich.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>opisuje pochodzenie skał;</li><li>wyjaśnia powstawanie skał osadowych;</li><li>dokumentuje skały w najbliższej okolicy (fotografuje, opisuje, wyjaśnia różnice między nimi).</li></ul> |
| 36. Formy ukształtowania powierzchni Ziemi                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>wymienia formy ukształtowania terenu;</li><li>wskazuje, które z form są wklęsłe, a które wypukłe</li></ul>                      | <ul style="list-style-type: none"><li>rozpoznaje na ilustracjach i nazywa poszczególne formy ukształtowania terenu.</li></ul>                                    | <ul style="list-style-type: none"><li>wskazuje i nazywa elementy pagórka;</li><li>rozpoznaje zbocza łagodne i strome;</li></ul>                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>rozpoznaje i nazywa elementy doliny rzecznej w terenie.</li></ul>                                                            | <ul style="list-style-type: none"><li>charakteryzuje poszczególne formy ukształtowania terenu;</li><li>rozpoznaje w terenie formy terenu i wykonuje ich dokumentację fotograficzną.</li></ul>                                |

|                                          |                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                            |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          | (na fotografiach, modelach lub w terenie).                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje na modelu i nazywa elementy doliny rzecznej.</li> </ul>                                                                                                |                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                            |
| 37. Warunki życia na łądzie              | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia najważniejsze cechy środowisk lądowych.</li> </ul>                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady sposobów przetrwania zimy przez rośliny i zwierzęta.</li> </ul>                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady przystosowań roślin do warunków suchych i wilgotnych.</li> </ul>                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady roślin światłolubnych i cieniolubnych.</li> </ul>                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>wykazuje związek budowy zwierząt z przystosowaniem do życia na różnych podłożach.</li> </ul>        |
| 38. Organizmy najbliższej okolicy        | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozpoznaje pospolite drzewa, krzewy i rośliny zielne występujące w najbliższej okolicy;</li> <li>rozpoznaje pospolite zwierzęta występujące w najbliższej okolicy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje różnice między drzewem iglastym a drzewem liściastym;</li> <li>wyjaśnia, czym różni się drzewo od krzewu i rośliny zielnej;</li> <li>wskazuje pień i koronę drzewa.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady bylin występujących w najbliższej okolicy.</li> </ul>                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje, które rośliny są nazywane bylinami.</li> </ul>                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje różnice między roślinami jednorocznymi, dwuletnimi i wieloletnimi.</li> </ul>                |
| 39. Las jako środowisko życia organizmów | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, co to jest las;</li> <li>wymienia funkcje lasu;</li> <li>podaje podstawowe zasady zachowania się w lesie.</li> </ul>                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia znaczenie tablic informacyjnych umieszczanych przy wejściu do lasu.</li> </ul>                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia różnice między lasem liściastym, iglastym i mieszanym.</li> </ul>                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>buczyna</i>, <i>bór</i>, <i>las mieszany</i>.</li> </ul>                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>prezentuje samodzielnie opracowany regulamin zachowania się w lesie.</li> </ul>                     |
| 40. Organizmy różnych warstw lasu        | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia warstwy roślinności w lesie;</li> <li>podaje przykłady grzybów jadalnych, niejadalnych i trujących.</li> </ul>                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady roślin tworzących poszczególne warstwy lasu.</li> </ul>                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu;</li> <li>opisuje, jak można poznawać las za</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, dlaczego rośliny runa leśnego kwitną wczesną wiosną;</li> <li>wyjaśnia znaczenie ściółki leśnej dla życia w lesie.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia przystosowania roślin w poszczególnych warstwach lasu do panujących tam warunków.</li> </ul> |

|                                                     |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                         |
|-----------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                     |                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                            | <p>• pomocą różnych zmysłów.</p>                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                         |
| 41. Sposoby odżywiania się organizmów               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia cudzożywny i samożywny sposób odżywiania się organizmów.</li> </ul>                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady znaczenia roślin w przyrodzie i życiu człowieka.</li> </ul>                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia, że człowiek jest organizmem cudzożywym.</li> </ul>                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia, że rośliny to organizmy samożytne.</li> </ul>                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje ogólnie proces fotosyntezy.</li> </ul>                                                                 |
| 42. Przystosowania organizmów do zdobywania pokarmu | <ul style="list-style-type: none"> <li>• na wybranych przykładach przedstawia przystosowania zwierząt roślinożernych i mięsożernych do zdobywania pokarmu.</li> </ul>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wykazuje różnorodność sposobów polowania zwierząt mięsożernych.</li> </ul>                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia, że budowa roślin stanowi przystosowanie do samożywego odżywiania się.</li> </ul>                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady przystosowań zwierząt do odżywiania się pokarmem płynnym.</li> </ul>                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wykazuje związek między budową przewodu pokarmowego roślinożerców a spożywanym przez nich pokarmem.</li> </ul> |
| 43. Łąka jako środowisko życia organizmów           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady wykorzystywania łąk przez człowieka.</li> </ul>                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje typowe rośliny łąkowe.</li> </ul>                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje zwierzęta żyjące na łące.</li> </ul>                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia rośliny jednoroczne i byliny.</li> </ul>                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia łąki naturalne i stworzone przez człowieka.</li> </ul>                                               |
| 44. Rośliny uprawne                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia produkty otrzymywane z poszczególnych zbóż;</li> <li>• wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków i buraków cukrowych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje zboża uprawiane w Polsce;</li> <li>• nazywa rośliny oleiste;</li> <li>• podaje przykłady roślin warzywnych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa cel tworzenia pól uprawnych;</li> <li>• opisuje zastosowanie i wykorzystanie różnych rodzajów i różnych części roślin.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje różnice między polem uprawnym a łąką;</li> <li>• opisuje wykorzystanie i zastosowanie roślin włóknodajnych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, co to są rośliny zbożowe, okopowe, oleiste.</li> </ul>                                               |

|                                                                        |                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 45. Wody stojące i płynące                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia wody występujące w najbliższej okolicy;</li> <li>podaje przykłady wód płynących i stojących.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady zbiorników sztucznych i naturalnych;</li> <li>omawia wykorzystanie wód płynących i stojących.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia pojęcia: <i>bagno, staw, jezioro</i>;</li> <li>wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki;</li> <li>opisuje rzekę w najbliższej okolicy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozpoznaje w terenie wody powierzchniowe w najbliższej okolicy i podaje ich nazwy;</li> <li>wyjaśnia, co to jest nurt rzeki;</li> <li>opisuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne i rozpoznaje je w terenie.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje wpływ różnych czynników na wody powierzchniowe;</li> <li>opisuje skutki powodzi;</li> <li>opisuje działalność rzeki (złobienie koryta, podmywanie brzegów, transport piasku i inne).</li> </ul> |
| 46. Warunki życia w wodzie                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia korzyści, jakie daje organizmom środowisko wodne.</li> </ul>                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje najważniejsze przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym.</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyказuje różnice w warunkach życia w wodzie i na lądzie.</li> </ul>                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje ogólnie proces wymiany gazowej u ryby.</li> </ul>                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia zasadę działania pęcherza pławnego.</li> </ul>                                                                                                                                                        |
| 47. Organizmy słodkowodne                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady ryb słodkowodnych występujących w Polsce.</li> </ul>                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady słodkowodnych zwierząt (innych niż ryby) żyjących w Polsce.</li> </ul>                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia strefy występowania roślin w jeziorze.</li> </ul>                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>określa, czym jest plankton i jakie jest jego znaczenie.</li> </ul>                                                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>na wybranych przykładach przedstawia przystosowania roślin do życia w wodzie.</li> </ul>                                                                                                                       |
| 48. Podsumowanie działu 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 35–47.                                                                                            |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                       |

**Dział 6. Krajobraz najbliższej okolicy (odpowiada treściom kształcenia z działu VII z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)**

|                                               |                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 49. Wpływ działalności człowieka na krajobraz | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje dzisiejszy wygląd krajobrazu w mieście i na wsi;</li> <li>• wymienia obiekty budowlane wykonane przez człowieka wpływające na krajobraz.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje, jak wyglądał krajobraz przed setkami lat (na podstawie ryciny) i czym zajmowali się ludzie;</li> <li>• omawia, jakie zmiany krajobrazu następowały w ciągu stuleci pod wpływem działalności człowieka.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego krajobrazów naturalnych na Ziemi jest niewiele;</li> <li>• porównuje krajobraz miejski i wiejski;</li> <li>• opisuje krajobrazy zdewastowane przez człowieka, np. tereny kopalń odkrywkowych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady krajobrazów naturalnych i uzasadnia ich zakwalifikowanie do danego typu krajobrazów;</li> <li>• wyjaśnia, dlaczego krajobraz rolniczy zalicza się do krajobrazów częściowo przekształconych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady zmian krajobrazu na skutek gwałtownego rozwoju przemysłu w XIX w.;</li> <li>• wyjaśnia, na czym polega rekultywacja krajobrazu.</li> </ul> |
| 50. Krajobraz wsi i miasta                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia składniki krajobrazu wiejskiego i miejskiego.</li> </ul>                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje krajobraz wiejski i miejski.</li> </ul>                                                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia zależność krajobrazu rolniczego od pór roku.</li> </ul>                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje krajobrazy rolnicze nizinne i górskie;</li> <li>• porównuje krajobrazy dużego i małego miasta.</li> </ul>                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• definiuje pojęcia: <i>krajobraz rolniczy</i> i <i>krajobraz miejski</i>.</li> </ul>                                                                         |
| 51. Krajobraz antropogeniczny                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady krajobrazów antropogenicznych;</li> <li>• wymienia składniki krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy.</li> </ul>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje elementy krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy.</li> </ul>                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje wybrany typ krajobrazu antropogenicznego.</li> </ul>                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia przywracanie wartości użytkowych i przyrodniczych terenom zdegradowanym.</li> </ul>                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia różnice między pojęciami <i>rewitalizacja</i> i <i>rekultywacja</i>.</li> </ul>                                                                    |
| 52. Krajobraz okolicy dawniej i dziś          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia składniki krajobrazu najbliższej okolicy.</li> </ul>                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia aktualne i dawne elementy krajobrazu najbliższej okolicy.</li> </ul>                                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje krajobraz najbliższej okolicy.</li> </ul>                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości.</li> </ul>                                                                                                                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• prezentuje krajobraz okolicy na nośnikach cyfrowych.</li> </ul>                                                                                             |

|                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                         |                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 53. Obiekty chronione w najbliższej okolicy              | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia formy ochrony przyrody w Polsce;</li> <li>podaje przykład parku narodowego położonego najbliżej miejsca zamieszkania i wskazuje go na mapie;</li> <li>opisuje podstawowe zasady zachowania się na terenie parku narodowego;</li> <li>podaje możliwości ochrony przyrody przez ucznia klasy 4.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje sposoby ochrony przyrody w Polsce,</li> <li>wyjaśnia co oznacza skrót LOP.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady rezerwatów przyrody i pomników przyrody w Polsce;</li> <li>wskazuje miejsca w najbliższej okolicy zasługujące na ochronę i uzasadnia swój wybór.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje zadania szkolnego koła Ligi Ochrony Przyrody.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>uzasadnia, że ochrona przyrody ma w Polsce długą tradycję.</li> </ul> |
| 54. Podsumowanie działu 6. Krajobraz najbliższej okolicy | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 49–53.                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                         |                                                                                                              |

## Przedmiotowe zasady oceniania - Przyroda

**Klasa 4 – wymagania na poszczególne oceny szkolne zgodnie z konieczną podstawą programową dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim**

| Numer i temat lekcji                                                                                                                        | Wymagania podstawowe<br>Uczeń na ocenę: |             | Wymagania ponadpodstawowe<br>Uczeń na ocenę: |              |          |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|-------------|----------------------------------------------|--------------|----------|
|                                                                                                                                             | dopuszczającą                           | dostateczną | dobrą                                        | bardzo dobrą | celującą |
| <b>Dział 1. Poznawanie przyrody</b> (odpowiada treściom kształcenia z działów I i częściowo II z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                         |             |                                              |              |          |

|                                      |                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                |                                                                                                                                                             |                                                                                                                                        |                                                                                                                         |
|--------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Sposoby poznawania przyrody       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady obiektów, które można obserwować przez lupę.</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia zmysły i narządy zmysłów potrzebne do poznawania przyrody</li> </ul>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie co to jest przyroda</li> <li>• wie do czego jest potrzebna mapa, kompas i taśma miernicza, lornetka</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna narządy zmysłów i wie jaka jest ich rola w poznawaniu przyrody.</li> </ul>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna źródła wiedzy o przyrodzie.</li> </ul>                                     |
| 2. Obserwacje przyrodnicze           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykład organizmu, obiektu lub zjawiska, które można obserwować.</li> </ul>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna zasady bezpieczeństwa, których należy przestrzegać, prowadząc obserwacje przyrodnicze.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia 2 sposoby dokumentowania obserwacji</li> </ul>                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opracowuje kartę obserwacji wybranego przez siebie obiektu</li> </ul>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• formułuje wnioski</li> </ul>                                                   |
| 3. Doświadczenia przyrodnicze        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykład przeprowadzonego doświadczenia.</li> </ul>                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia 2 zasady, których należy przestrzegać, prowadząc doświadczenie.</li> </ul>                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje różnice między próbą badawczą a kontrolną w doświadczeniu</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wymienia punkty które zawiera karta doświadczenia</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• uzasadnia, dlaczego w doświadczeniu jest potrzebna próba kontrolna.</li> </ul> |
| 4. Kierunki geograficzne             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie kiedy jest nam potrzebna znajomość kierunków świata,</li> </ul>                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• posługuje się kompasem przy wyznaczaniu kierunków świata.</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa główne kierunki świata w terenie.</li> </ul>                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna inne sposoby wyznaczania kierunków świata.</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Opisuje różę wiatrów</li> </ul>                                                |
| 5. Zmiany położenia Słońca na niebie | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>wschód Słońca</i>, <i>górowanie Słońca</i>, <i>zachód Słońca</i>.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• określa długość dnia (od wschodu do zachodu Słońca);</li> </ul>                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna definicje widnokrąg i linia widnokręgu.</li> </ul>                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie że wielkość widnokręgu zależy od wysokości, na jakiej znajduje się obserwator.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Analizuje długość cienia</li> </ul>                                            |

|                                                                                                                                                    |                                                                                                                           |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6. Położenie Słońca na niebie w różnych porach roku                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>• wie że położenie Słońca nad widnokretem jest inne w różnych porach roku</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• wymienia daty rozpoczynające kalendarzowe pory roku</li></ul>                                                            | <ul style="list-style-type: none"><li>• opisuje ilustracje pokazujące drogę Słońca nad widnokretem w zależności od pór roku.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• rozpoznaje i wskazuje rysunki przedstawiające drogę Słońca w dniach rozpoczynających pory roku; wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>równonoc</i> i <i>przesilenie</i>.</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• zna przyczyny występowania różnic w długości drogi Słońca nad widnokretem, w zależności od pory roku.</li></ul>                              |
| 7. Podsumowanie działu 1. Poznawanie przyrody                                                                                                      | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 1–6.                                                                |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                      |
| Dział 2. Orientacja w terenie i pogoda (odpowiada treściom kształcenia z działów II (częściowo) i III z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                                                                                                           |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                      |
| 8. Co to jest plan?                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>• podaje przykłady zastosowania planów.</li></ul>                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>• wyjaśnia, dlaczego nie można narysować planu klasy bez zmniejszenia jej wymiarów.</li></ul>                              | <ul style="list-style-type: none"><li>• rysuje proste plany</li></ul>                                                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>• rysuje proste plany w pomniejszeniu</li></ul>                                                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"><li>• wie że wielkość pomniejszenia zależy od wielkości rysowanego obiektu</li></ul>                                                               |
| 9. Plan i mapa                                                                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>• wymienia 2 stałe elementy mapy</li></ul>                                          | <ul style="list-style-type: none"><li>• rozpoznaje na mapie niektóre znaki topograficzne, podaje ich przykłady. wymienia różnice między planem i mapą;</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>• określa kierunki świata na mapie topograficznej;</li></ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>• analizuje mapę</li></ul>                                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>• podaje przykłady map (np. tematycznych) i zna ich zastosowanie. wyznacza trasę wędrowki, zgodnie z opisem na mapie topograficznej.</li></ul> |

|                                                          |                                                                                                                    |                                                                                                                                     |                                                                                                                         |                                                                                                                                                         |                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 10. Korzystanie z planów i map                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia sytuacje życiowe, w których plan miasta jest niezbędny.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>odczytuje informacje z planu miasta i mapy topograficznej w podstawowym zakresie;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>potrafi odnaleźć podany przez nauczyciela punkt na mapie, planie</li> </ul>      | <ul style="list-style-type: none"> <li>orientuje plan miasta i mapę topograficzną za pomocą kompasu i charakterystycznych punktów w terenie;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje podaną trasę na mapie</li> </ul>                                               |
| 11. Składniki pogody                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia 2 składniki pogody.</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje 2 wybrane składniki pogody.</li> </ul>                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia opady i osady atmosferyczne.</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje pogodę na wybranym terenie.</li> </ul>                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje poznane składniki pogody,</li> </ul>                                           |
| 12. Pomiar składników pogody                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna zastosowanie 2 urządzeń pomiarowych.</li> </ul>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna nazwy i zastosowanie poznanych urządzeń pomiarowych</li> </ul>                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia wybrane jednostki pomiaru składników pogody.</li> </ul>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>odczytuje wartości składników pogody z urządzeń pomiarowych.</li> </ul>                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje pogodę na podstawie danych pomiarowych</li> </ul>                              |
| 13. Mapa pogody w różnych porach roku                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>przedstawia 2 składniki pogody za pomocą symboli graficznych.</li> </ul>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>odczytuje wybrane składniki pogody z mapy pogody.</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>krótko określa pogodę na podstawie mapy pogody wybranej części kraju.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela niektóre pory roku na podstawie wybranych map pogody.</li> </ul>                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje mapę pogody i określa pogodę na podstawie mapy na wskazanym terenie</li> </ul> |
| 14. Niebezpieczeństwa związane z pogodą                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia niebezpieczeństwa związane z pogodą.</li> </ul>                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie jak należy zachować się podczas burzy.</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie jak należy zachować się podczas wichury, ulewy i śnieżycy.</li> </ul>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna zasadę działania piorunochronu</li> </ul>                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje niebezpieczeństwa związane z pogodą</li> </ul>                                 |
| 15. Podsumowanie działu 2. Orientacja w terenie i pogoda | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 8–14.                                                        |                                                                                                                                     |                                                                                                                         |                                                                                                                                                         |                                                                                                                               |

### Dział 3. Ja i moje ciało (odpowiada treściom kształcenia z działu IV z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)

|                        |                                                                                                        |                                                                                                                                                                           |                                                                                                                      |                                                                                                                     |                                                                                                                                 |
|------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 16. Organizm człowieka | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje 2 przykłady narządów w organizmie człowieka</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje, że podstawowym elementem budującym organizm jest komórka;</li> <li>• wymienia funkcje 2 wybranych narządów.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna budowę 2 wybranych układów narządów</li> </ul>                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna funkcje 2 wybranych układów narządów</li> </ul>                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna położenie narządów i wskazuje w atlasie elementy budowy ciała człowieka</li> </ul> |
| 17. Układ ruchu        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia 2 funkcje szkieletu</li> </ul>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje dwa przeciwstawne działające mięśnie, zginacz i prostownik przedramienia;</li> </ul>                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia elementy składowe szkieletu człowieka;</li> </ul>                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje rodzaje połączeń kości</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia budowę i funkcje układu ruchu</li> </ul>                                        |
| 18. Układ pokarmowy    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna rolę układu pokarmowego.</li> </ul>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na schematach budowy układu pokarmowego 2 narządy i podaje ich nazwy.</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna budowę układu pokarmowego człowieka.</li> </ul>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia niektóre rodzaje zębów człowieka i podaje ich funkcje.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje rolę ślinianek, lub wątroby, lub i trzustki.</li> </ul>                        |
| 19. Układ oddechowy    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna rolę układu oddechowego.</li> </ul>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje na schematach budowy układu oddechowego tworzące go 2 narządy i podaje ich nazwy.</li> </ul>                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie, dlaczego oddychanie przez nos jest zdrowsze niż przez usta.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie gdzie zachodzi proces wymiany gazowej.</li> </ul>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna rolę krtani.</li> </ul>                                                            |
| 20. Układ krwionośny   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia 2 funkcje krwi.</li> </ul>                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna wybrane elementy budowy układu krwionośnego</li> </ul>                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje ogólną budowę serca</li> </ul>                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• na podstawie atlasu wskazuje rodzaje naczyń krwionośnych</li> </ul>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie, że krążenie krwi jest warunkiem życia człowieka.</li> </ul>                       |

|                                           |                                                                                                                                        |                                                                                                                                  |                                                                                                                                                            |                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                       |
|-------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 21. Układ nerwowy                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>nazywa podstawowe elementy układu nerwowego.</li> </ul>                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna rolę układu nerwowego w funkcjonowaniu organizmu.</li> </ul>                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje na planszy części układu nerwowego.</li> </ul>                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia 2 funkcje, jakie pełni mózg</li> </ul>                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie, dlaczego układ nerwowy odgrywa kluczową rolę w organizmie.</li> </ul>                                                     |
| 22. Układ rozrodczy                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje różnice w budowie komórki jajowej i plemnika,</li> </ul>                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna ogólną budowę układu rozrodczego człowieka</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna funkcje układu rozrodczego</li> </ul>                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje budowę na planszy</li> </ul>                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna wybrane przystosowanie budowy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego do pełnionych funkcji.</li> </ul> |
| 23. Zmiany zachodzące okresie dojrzewania | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna po 2 zmiany zachodzące w organizmach dziewcząt i chłopców w okresie dojrzewania.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje wybrane zmiany zachodzące w organizmie w czasie dojrzewania</li> </ul>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje niektóre czynniki wpływające pozytywnie i negatywnie na rozwój organizmu w okresie dojrzewania.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie co to są hormony</li> </ul>                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie co to znaczy, że na dojrzewanie mają wpływ hormony.</li> </ul>                                                             |
| 24. Narządy zmysłów                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia zmysły człowieka i wskazuje je na własnym organizmie;</li> </ul>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje rolę wybranych zmysłów w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady świadczące o ochronnym działaniu zmysłów dla organizmu.</li> </ul>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>uzasadnia krótko że zmysły chronią organizm przed niebezpiecznymi czynnikami zewnętrznymi.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna rolę mózgu w odbieraniu wrażeń ze środowiska zewnętrznego przez narządy zmysłów.</li> </ul>                                |
| 25. Jak dbać o własne ciało i otoczenie?  | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna zasady pielęgnacji skóry, włosów, zębów i paznokci.</li> </ul>                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady ubioru dostosowanego do pory roku i rodzaju pracy.</li> </ul>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje krótko znaczenie higieny dla zachowania zdrowia</li> </ul>                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje poprawne zasady mycia zębów.</li> </ul>                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>proponuje doświadczenie przedstawiające niszczenie szkliwa nazębnego.</li> </ul>                                               |

|                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                    |                                                                                                                                 |                                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 26. Podsumowanie działu 3. Ja i moje ciało                                                                           | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 16–25.                                                                                                                               |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                    |                                                                                                                                 |                                                                                                                                                     |
| Dział 4. Ja i moje otoczenie (odpowiada treściom kształcenia z działu V z Podstawy programowej kształcenia ogólnego) |                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                     |                                                                                                                                    |                                                                                                                                 |                                                                                                                                                     |
| 27. Świat substancji                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia trzy stany skupienia substancji</li> </ul>                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje ułożenie drobin w poszczególnych stanach skupienia</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje możliwości przemieszczania się drobin.</li> </ul>                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>uzasadnia, dlaczego przykładowe ciało zostało wykonane z danej substancji.</li> </ul>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje niektóre właściwości ciała w zależności od rodzaju substancji, z jakiej zostało wykonane.</li> </ul> |
| 28. Niebezpieczne substancje                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje środki szkodliwe po oznaczeniach na opakowaniu lub etykiecie.</li> </ul>                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela wybrane symbole</li> </ul>                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie dlaczego umieszczono znaki symboli ostrzegawczych na produktach szkodliwych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>interpretuje szkodliwość produktu oznaczonego piktogramami ostrzegawczymi.</li> </ul>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>określa szkodliwe dla zdrowia skutki działania preparatów oznaczonych kilkoma piktogramami</li> </ul>        |
| 29. Uszkodzenia ciała                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje sposób postępowania podczas opatrywania otarcia lub skaleczenia;</li> </ul>                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przyczyny uszkodzeń skóry</li> </ul>                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje zasady właściwego postępowania w czasie złamania kości</li> </ul>                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, dlaczego nie należy opalać się bez właściwego zabezpieczenia skóry.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia niektóre rodzaje uszkodzeń ciała i opisuje sposoby udzielenia pierwszej pomocy</li> </ul>           |
| 30. Choroby zakaźne i zapobieganie im                                                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje podstawowe sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym.</li> </ul> <p>podaje przykłady chorób zakaźnych człowieka i dróg zakażenia się nimi.</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>uzasadnia konieczność zasięgnięcia porady lekarskiej w przypadku zachorowania na chorobę zakaźną;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje przykłady chorób bakteryjnych i wirusowych;</li> </ul>                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych.</li> </ul>                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna celowość szczepień</li> </ul>                                                                            |

|                                                |                                                                                                                                                                                      |                                                                                                              |                                                                                                                               |                                                                                                                                   |                                                                                                                          |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 31. Niebezpieczne organizmy                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia typowe objawy alergii;</li> </ul>                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje zasady higieny chroniące przed zakażeniem grzybicą</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady 2 roślin mogących wywołać alergię u ludzi.</li> </ul>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie dlaczego w kontaktach ze zwierzętami należy zachować szczególną ostrożność.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>omawia wybrane niebezpieczne organizmy</li> </ul>                                 |
| 32. Uzależnienia                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie o szkodliwości picia alkoholu, palenia tytoniu i zażywania narkotyków.</li> </ul>                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia sytuacje, w których należy powiedzieć <i>nie</i>;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady zachowań asertywnych wobec presji otoczenia;</li> </ul>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna skutki działania nikotyny na organizm człowieka.</li> </ul>                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna niebezpieczeństwa związane z zawieraniem znajomości przez internet</li> </ul> |
| 33. Zdrowy styl życia                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia podstawowe zasady zdrowego stylu życia;</li> <li>wymienia niektóre czynniki mające szkodliwy wpływ na organizm człowieka.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje zasady zdrowego stylu</li> </ul>                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie że; <i>Ruch i umiejętność odpoczynku są bardzo ważne dla organizmu.</i></li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, dlaczego bycie życzliwym dla innych ma wpływ na zdrowie człowieka;</li> </ul>    | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie jak zaplanować czas wolny</li> </ul>                                          |
| 34. Podsumowanie działu 4. Ja i moje otoczenie | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 27–33.                                                                                                                         |                                                                                                              |                                                                                                                               |                                                                                                                                   |                                                                                                                          |

**Dział 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy** (odpowiada treściom kształcenia z działu VI z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)

|                                                   |                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                             |                                                                                                                                                   |
|---------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 35. Przyroda ożywiona i nieożywiona. Rodzaje skał | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady elementów przyrody ożywionej i nieożywionej;</li> </ul>                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• odróżnia skały lite od pozostałych,</li> </ul>                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje w krajobrazie elementy przyrody ożywionej i nieożywionej;</li> <li>• wyjaśnia, co to są surowce mineralne,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady gospodarczego wykorzystania surowców mineralnych;</li> </ul>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia powstawanie skał osadowych;</li> </ul>                                                          |
| 36. Formy ukształtowania powierzchni Ziemi        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia wybrane formy ukształtowania terenu;</li> </ul>                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje na ilustracjach i nazywa niektóre formy ukształtowania terenu.</li> </ul>                                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje i nazywa elementy pagórka;</li> <li>• rozpoznaje zbocza łagodne i strome;</li> </ul>                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje formy w terenie</li> </ul>                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje w terenie dolinę rzeczną i wskazuje jej elementy</li> </ul>                                   |
| 37. Warunki życia na lądzie                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia 2 cechy środowisk lądowych.</li> </ul>                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje cechy życia na lądzie</li> </ul>                                                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady przystosowań organizmów do życia na lądzie</li> </ul>                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady 2 roślin które przystosowały się do życia w różnych warunkach lądowych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wykazuje przykładowy związek budowy zwierząt z przystosowaniem do życia na różnych podłożach.</li> </ul> |
| 38. Organizmy najbliższej okolicy                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje pospolite drzewa, krzewy w najbliższej okolicy;</li> <li>• rozpoznaje pospolite zwierzęta występujące w najbliższej okolicy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje różnice między drzewem iglastym a drzewem liściastym;</li> <li>• wyjaśnia, czym różni się drzewo od krzewu</li> <li>• wskazuje pień i koronę drzewa.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wskazuje czym się różni drzewo, krzew od rośliny zielnej</li> </ul>                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie co to są byliny</li> </ul>                                                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje różne gatunki roślin w terenie</li> </ul>                                                     |
| 39. Las jako środowisko życia organizmów          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, co to jest las</li> <li>• podaje podstawowe zasady zachowania się w lesie.</li> </ul>                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• omawia funkcje lasu</li> </ul>                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia różnice między lasem liściastym, iglastym</li> </ul>                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>las mieszany</i>.</li> </ul>                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna pojęcia bór, buczyna, dąbrowa</li> </ul>                                                             |

|                                                     |                                                                                                                                                                  |                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                  |                                                                                                         |
|-----------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 40. Organizmy różnych warstw lasu                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia warstwy roślinności w lesie;</li> </ul>                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady 2 roślin tworzących poszczególne warstwy lasu.</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>przyporządkowuje temperaturę powietrza, wilgotność i nasłonecznienie występujące w poszczególnych warstwach lasu; do schematu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, dlaczego rośliny runa leśnego kwitną wczesną wiosną;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia pojęcie ściółka leśna</li> </ul>                        |
| 41. Sposoby odżywiania się organizmów               | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia cudzożywny i samożywny sposób odżywiania się organizmów.</li> </ul>                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela organizmy samożytne i cudzożytne</li> </ul>                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia krótko znaczenie roślin jako organizmów samożywnych</li> </ul>                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie co to jest fotosynteza</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje ogólnie proces fotosyntezy.</li> </ul>                   |
| 42. Przystosowania organizmów do zdobywania pokarmu | <ul style="list-style-type: none"> <li>na wybranym przykładzie przedstawia przystosowanie zwierząt roślinożytne lub mięsożytne do zdobywania pokarmu.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje 2 sposoby polowania zwierząt mięsożytne.</li> </ul>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie że budowa roślin umożliwia samożytne sposób odżywiania się.</li> </ul>                                                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady zwierząt odżywiających się pokarmem płynnym.</li> </ul>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna budowę przewodu pokarmowego roślinożytne</li> </ul>          |
| 43. Łąka jako środowisko życia organizmów           | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykład wykorzystywania łąk przez człowieka.</li> </ul>                                                           | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozpoznaje typowe 2 rośliny łąkowe.</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozpoznaje zwierzęta żyjące na łące.</li> </ul>                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela niektóre rośliny jednoročne i byliny.</li> </ul>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozdziela łąki naturalne i stworzone przez człowieka.</li> </ul> |
| 44. Rośliny uprawne                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia niektóre produkty otrzymywane</li> </ul>                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>rozpoznaje zboża uprawiane w Polsce;</li> <li>nazywa 2 rośliny oleiste;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>określa cel tworzenia pól uprawnych;</li> </ul>                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje wykorzystanie i zastosowanie roślin włóknodajnych.</li> </ul>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia rośliny zbożowe, okopowe, oleiste.</li> </ul>           |

|                                                                        |                                                                                                                                                   |                                                                                                                                  |                                                                                                                                                     |                                                                                                |                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>z poszczególnych zbóż;</li> <li>wymienia produkty otrzymywane z ziemniaków i buraków cukrowych.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady roślin warzywnych.</li> </ul>                                            |                                                                                                                                                     |                                                                                                |                                                                                                                                                   |
| 45. Wody stojące i płynące                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia wody występujące w najbliższej okolicy;</li> </ul>                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje przykłady wód stojących i płynących</li> </ul>                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyjaśnia, co to jest źródło i ujście rzeki;</li> </ul> <p>Omawia wykorzystanie wód stojących i płynących</p> | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje naturalne i sztuczne zbiorniki wodne</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>charakteryzuje wpływ różnych czynników na wody powierzchniowe;</li> <li>opisuje skutki powodzi;</li> </ul> |
| 46. Warunki życia w wodzie                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>wymienia 2 korzyści, jakie daje organizmom środowisko wodne.</li> </ul>                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>wskazuje najważniejsze przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym.</li> </ul>        | <ul style="list-style-type: none"> <li>wyказuje wybrane różnice w warunkach życia w wodzie i na lądzie.</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna elementy budowy ciała ryby</li> </ul>               | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna zasadę działania pęcherza pławnego.</li> </ul>                                                         |
| 47. Organizmy słodkowodne                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje 2 przykłady ryb słodkowodnych występujących w Polsce.</li> </ul>                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>podaje 2 przykłady słodkowodnych zwierząt (innych niż ryby) żyjących w Polsce.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna strefy występowania roślin w jeziorze.</li> </ul>                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>zna wybrane rośliny słodkowodne</li> </ul>              | <ul style="list-style-type: none"> <li>wie co to jest plankton</li> </ul>                                                                         |
| 48. Podsumowanie działu 5. Środowisko przyrodnicze najbliższej okolicy | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 35–47.                                                                                      |                                                                                                                                  |                                                                                                                                                     |                                                                                                |                                                                                                                                                   |

## Dział 6. Krajobraz najbliższej okolicy (odpowiada treściom kształcenia z działu VII z Podstawy programowej kształcenia ogólnego)

|                                                          |                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                  |                                                                                                                        |                                                                                                             |                                                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 49. Wpływ działalności człowieka na krajobraz            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia dzisiejszy wygląd krajobrazu w mieście i na wsi;</li> </ul>                                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje krajobraz wiejski i miejski</li> </ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia, dlaczego krajobrazów naturalnych na Ziemi jest niewiele;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady krajobrazów naturalnych</li> </ul>                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady typów krajobrazu naturalnego i uzasadnia przyporządkowanie</li> </ul> |
| 50. Krajobraz wsi i miasta                               | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia niektóre składniki krajobrazu wiejskiego i miejskiego.</li> </ul>                                                                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• charakteryzuje krajobraz wiejski i miejski.</li> </ul>                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje krajobrazy rolnicze nizinne i górskie;</li> </ul>                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>• porównuje krajobrazy dużego i małego miasta.</li> </ul>            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna pojęcia: <i>krajobraz rolniczy</i> i <i>krajobraz miejski</i>.</li> </ul>          |
| 51. Krajobraz antropogeniczny                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia składniki krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy.</li> </ul>                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje elementy krajobrazu antropogenicznego w najbliższej okolicy.</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje krótko wybrany typ krajobrazu antropogenicznego.</li> </ul>           | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna pojęcie rekultywacja</li> </ul>                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• zna pojęcie <i>rewitalizacja</i></li> </ul>                                            |
| 52. Krajobraz okolicy dawniej i dziś                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wymienia 2 składniki krajobrazu najbliższej okolicy.</li> </ul>                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozróżnia niektóre aktualne i dawne elementy krajobrazu najbliższej okolicy.</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• opisuje krajobraz najbliższej okolicy.</li> </ul>                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości.</li> </ul>         | <ul style="list-style-type: none"> <li>• rozpoznaje krajobraz okolicy na nośnikach cyfrowych.</li> </ul>                        |
| 53. Obiekty chronione w najbliższej okolicy              | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykład parku narodowego położonego najbliżej miejsca zamieszkania</li> <li>• opisuje podstawowe zasady zachowania się na terenie parku narodowego;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje formy ochrony przyrody</li> </ul>                                                | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady rezerwatów przyrody i pomników przyrody w Polsce;</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• podaje przykłady ochrony przyrody w najbliższej okolicy</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• wie co to jest LOP<br/>Wskazuje na mapie wybrane Parki Narodowe</li> </ul>             |
| 54. Podsumowanie działu 6. Krajobraz najbliższej okolicy | Wykazuje się wiadomościami i umiejętnościami z lekcji 49–53.                                                                                                                                                    |                                                                                                                                  |                                                                                                                        |                                                                                                             |                                                                                                                                 |

## Propozycja opisu oczekiwanych osiągnięć programowych – przyroda, klasa VI

| Poziom                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Konieczny – na ocenę dopuszczającą                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Podstawowy – na ocenę dostateczną                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Rozszerzony – na ocenę dobrą                                                                                                                  | Dopełniający – na ocenę bardzo dobrą                                                                                                                                                                                                                                       | Twórczy – na ocenę celującą                                                                                                      |
| <b>I. Nasz świat</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                  |
| <b>B. Lądy i oceany</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia i wskazuje na mapie oceany, morza, kontynenty, wyspy</li> <li>- wymienia wybrane organizmy żyjące w oceanach, np. wybrane skorupiaki ( homar, langusta ), walenie ( wieloryb, delfin ), ryby</li> <li>- wskaże i nazwie wybrane elementy budowy organizmów żyjących w oceanie</li> <li>- wymienia wybrane organizmy jednokomórkowe</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- posługuje się terminologią: <i>kontynent – ląd, wyspa, morze, ocean</i></li> <li>- rozpoznaje na rysunkach wybrane organizmy żyjące w oceanach, np. wybrane skorupiaki ( homar, langusta ), walenie ( wieloryb, delfin ), ryby</li> <li>- wymienia strefy oceanu</li> <li>- rozpoznaje wybrane organizmy jednokomórkowe</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>plankton</i></li> <li>- umiejscowi na rysunku strefy oceanu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia warunki świetlne panujące w poszczególnych strefach morza lub oceanu</li> <li>- omawia czynności życiowe wybranych organizmów jednokomórkowych</li> <li>- przyporządkuje wybrane organizmy do określonej strefy</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisz przystosowanie w budowie zewnętrznej do życia na różnych głębokościach</li> </ul> |
| <b>B. Wybrane krajobrazy Europy</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                  |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje na mapie obszar basenu Morza Śródziemnego</li> <li>- wymienia wybrane zwierzęta i roślinność klimatu śródziemnomorskiego i alpejskiego</li> <li>- rozpoznaje na ilustracjach krajobraz alpejski</li> </ul>                                                                                                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia ważniejsze miasta leżące w rejonie Morza Śródziemnego</li> <li>- rozpoznaje i nazywa wybrane zwierzęta i roślinność klimatu śródziemnomorskiego i alpejskiego</li> <li>- wskazuje na mapie obszar leżący w klimacie alpejskim</li> </ul>                                                                                  | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisuje klimat i krajobraz śródziemnomorski i alpejski</li> </ul>                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                  |
| <b>C. Wybrane krajobrazy świata</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                  |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia składniki krajobrazu</li> <li>- rozpoznaje i nazywa wybrane zwierzęta wilgotnych i rośliny lasów równikowych</li> <li>- wymienia pory roku w strefie sawann</li> <li>- rozpoznaje na obrazkach i nazywa wybrane gatunki roślin i zwierząt żyjących na sawannie</li> <li>- wymienia gatunki drzew sawann</li> <li>- wie, że największą pustynią świata jest Sahara i wskazuje ją na mapie</li> <li>- wymienia gatunki roślin i zwierząt żyjących w strefie pustyni gorących</li> <li>- rozumie znaczenie <i>oazy</i></li> <li>- wymienia rośliny, które rosną w strefie stepów</li> <li>- wymienia gatunki zwierząt żyjących w stepie</li> <li>- wymienia gatunki drzew iglastych występujące w tajdze</li> <li>- wymienia gatunki zwierząt żyjących w tundrze</li> <li>- wymienia gatunki zwierząt żyjących na Arktyce i Antarktydzie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie znaczenie pojęć: <i>pogoda, klimat</i></li> <li>- wymienia pięć stref klimatycznych</li> <li>- wymienia czynniki, od których zależy występowanie stref klimatycznych na Ziemi</li> <li>- wymienia cechy klimatu strefy wilgotnych lasów równikowych</li> <li>- podaje przykłady organizmów żyjących w wilgotnym lesie równikowym</li> <li>- wymienia cechy klimatu</li> <li>- wymienia wybrane gatunki roślin i zwierząt żyjących na sawannie</li> <li>- wymienia największe pustynie świata</li> <li>- wymienia charakterystyczne cechy pustyni</li> <li>- rozpoznaje na ilustracjach, foliogramach i nazywa gatunki roślin i zwierząt żyjących w strefie pustyni gorących, stepie</li> <li>- wymienia główne uprawy w oazach</li> <li>- rozpoznaje na ilustracjach gatunki zwierząt żyjących w tajdze</li> <li>- wymienia najważniejsze cechy klimatu tundry</li> <li>- rozpoznaje na ilustracjach zwierzęta żyjące w tundrze</li> <li>- zaznacza na mapie Antarktydę i Antarktydę</li> <li>- rozpoznaje na ilustracjach zwierzęta żyjące na Arktyce i Antarktydzie</li> <li>- potrafi posługiwać się atlasem</li> <li>- odczytuje niewerbalne znaki</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>pogoda, klimat</i></li> <li>- odczytuje informacje z prostych wykresów klimatycznych</li> <li>- wskazuje na mapie pięć stref klimatycznych</li> <li>- wskazuje na mapie świata obszary występowania wilgotnych lasów równikowych</li> <li>- wskazuje na mapie strefę sawanny</li> <li>- wymienia przystosowania roślin do dwóch pór roku w strefie sawann</li> <li>- wskazuje na mapie największe pustynie świata</li> <li>- wymienia rodzaje pustyni; rozpoznaje je na ilustracjach</li> <li>- wymienia przystosowania wielbłąda do życia w strefie pustyni gorących</li> <li>- wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>oaza</i></li> <li>- wskazuje na mapie świata obszary strefy stepów</li> <li>- pokazuje na mapie obszary, na których występuje tajga</li> <li>- podaje przykłady zwierząt roślinożernych i drapieżników w tajdze</li> <li>- pokazuje na mapie obszary, na których występuje tundra</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego w tundrze nie rosną drzewa</li> <li>- rozpoznaje i nazywa zwierzęta i rośliny żyjące w określonej strefie klimatycznej</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wie kim są Beduini i wymienia ich zajęcia</li> <li>- krótko scharakteryzuje pięć stref klimatycznych</li> <li>- opisuje strukturę wilgotnego lasu równikowego</li> <li>- odczytuje z wykresu przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w określonym miesiącu na obszarze wilgotnego lasu równikowego</li> <li>- opisuje cechy klimatu</li> <li>- z wykresu klimatycznego odczyta roczny przebieg temperatury powietrza w strefie pustyni gorących</li> <li>- wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>step, pampa, preria</i></li> <li>- opisuje klimat strefy stepów</li> <li>- omawia zmiany w wyglądzie szaty roślinnej stepów w ciągu roku</li> <li>- opisuje klimat tajgi na podstawie wykresu klimatycznego</li> <li>- charakteryzuje roślinność tajgi</li> <li>- odczytuje z wykresu klimatycznego przebieg temperatury powietrza w tundrze w ciągu roku</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego występuje w tundrze dzień polarny i noc polarna</li> <li>- omawia przystosowania roślin i zwierząt do życia w tundrze</li> <li>- porównuje Antarktydę i Arktykę</li> <li>- omawia przystosowania pingwinów do życia w strefie pustyni lodowych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- odczytuje z wykresu przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w poszczególnych miesiącach na obszarze wilgotnego lasu równikowego</li> <li>- omawia przystosowania zwierząt do życia w strefie wilgotnych lasów równikowych</li> <li>- wyjaśnia, co to są epifity</li> <li>- z wykresu klimatycznego lub tabeli przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w poszczególnych miesiącach pory suchej i deszczowej</li> <li>- omawia przystosowania roślin do dwóch pór roku w strefie sawann</li> <li>- porównuje roślinność sawann i wilgotnych lasów równikowych</li> <li>- na podstawie wykresu klimatycznego omawia roczny przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w strefie stepów</li> <li>- wymienia przystosowania roślin do warunków stepowych</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego zwierzęta stepowe żyją gromadnie</li> <li>- charakteryzuje klimat Antarktydy i Arktyki na</li> </ul> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | - przyporządkuje wybrane zwierzęta i rośliny do określonej strefy klimatycznej                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | podstawie diagramu klimatycznego<br>- omawia przystosowania zwierząt do życia w strefach pustyń lodowych<br>- podaje przykład współzależności między składnikami krajobrazu ( temperatura, opady ) a rozmieszczeniem roślin i zwierząt                                                                                                                                              |
| <b>II. Planeta Ziemia / Ziemia częścią Wszechświata</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- określa kształt Ziemi</li> <li>- wie, że globus jest modelem Ziemi</li> <li>- wie, że południk zerowy i 180° dzieli kulę ziemską na dwie półkule – wschodnią i zachodnią</li> <li>- lokalizuje na globusie kontynenty i oceany</li> <li>- rozpoznaje na ilustracji twórcę teorii heliocentrycznej oraz K. Kolumba i F. Magellana</li> <li>- wymienia odkrycie M. Kopernika</li> <li>- wie, że następstwem ruchu obiegowego Ziemi są pory roku</li> <li>- wymienia następujące po sobie pory roku</li> <li>- wie, że następstwem ruchu obrotowego Ziemi jest dzień i noc; wie, że po nocy następuje dzień, a po dniu noc</li> <li>- wie, że Słońce jest gwiazdą, a Księżyc satelitą</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje na globusie oś ziemską, bieguny geograficzne oraz główne kierunki</li> <li>- odszuka i skaże na mapie świata równik i bieguny</li> <li>- lokalizuje na globusie kontynenty i oceany i określa ich położenie względem równika</li> <li>- wymienia następujące po sobie pory roku z uwzględnieniem dat ich rozpoczęcia i zakończenia</li> <li>- określa czas obiegu Ziemi wokół Słońca</li> <li>- wymienia podstawowe ciała niebieskie i podaje ich przykłady</li> <li>- wymienia planety Układu Słonecznego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje na globusie równik, równoleżniki</li> <li>- odszuka i skaże na mapie świata południk zerowy i 180°</li> <li>- lokalizuje na globusie kontynenty i oceany i określa ich położenie względem południka zerowego</li> <li>- omawia odkrycie M. Kopernika</li> <li>- wskazuje istotne cechy różniące planety, gwiazdy i satelity</li> <li>- podpisuje przedstawione na ilustracji ciała niebieskie, używając nazw: gwiazda, planeta, gwiazda, satelita</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wskazuje na globusie południk zerowy i 180°</li> <li>- omawia najważniejsze założenia teorii heliocentrycznej</li> <li>- prezentuje informacje o życiu i pracy Mikołaja Kopernika</li> <li>- prezentuje za pomocą modelu ruch obiegowy Ziemi</li> <li>- prezentuje za pomocą modelu ruch obrotowy Ziemi</li> <li>- dostrzega zależności między wysokością Słońca a ilością energii docierającej</li> <li>- wskazuje na modelu lub rysunku planety Układu Słonecznego i szereguje je według kryterium odległości od Słońca</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia na podstawie jakich obserwacji można wnioskować o ruchu Ziemi dookoła Słońca</li> <li>- wyjaśnia na czym polega ruch obiegowy i obrotowy Ziemi na</li> <li>- rysuje trasę podróży K. Kolumba, F. Magellana</li> <li>- opisuje przebieg największych wypraw odkrywczych K. Kolumba, F. Magellana z wykorzystaniem mapki</li> </ul> |
| <b>III. Poznajemy swój organizm</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznaje i nazywa wybrane narządy organizmu ludzkiego</li> <li>- wie, że narządy budują układy</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie, że narządy odpowiadają za określone czynności; podaje przykłady, np.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznaje wybrane układy na ilustracjach, rysunkach, foliogramach; nazwie je</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, dlaczego szkielet stanowi część układu ruchu człowieka</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównuje zużycie tlenu w trakcie wykonywania różnych</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                           |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie pojęcia: przyroda ożywiona i nieożywiona, <i>oddychanie, odżywianie, poruszanie</i></li> <li>- podaje przykłady przyrody ożywionej i nieożywionej</li> <li>- wymienia podstawowe czynności życiowe człowieka</li> <li>- wymienia wybrane układy budujące organizm człowieka</li> <li>- wybierze rysunki przedstawiające prawidłowe siedzenie w ławce, noszenie plecaków</li> <li>- pokazuje układ oddechowy na modelu lub planszy dydaktycznej</li> <li>- rozumie konieczność wdychania powietrza przez nos</li> <li>- zna rolę tlenu w życiu organizmów żywych</li> <li>- wie, że rośliny są producentem tlenu</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie wybranych narządów budujących układ pokarmowy: jama ustna, żołądek, odbytnica</li> <li>- zna i rozumie znaczenie zębów</li> <li>- zna i wymienia zasady higieny jamy ustnej</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>dentysta</i></li> <li>- z wykorzystaniem ilustracji / rysunków podaje dwa przykłady pokarmów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego</li> <li>- wymienia przynajmniej trzy zasady właściwego odżywiania</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>oko za widzenie, uszy za słyszenie</li> <li>- rozumie pojęcia: <i>wydalanie, rozmnażanie</i></li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu elementy układu kostnego: czaszka, kręgosłup, klatka piersiowa, kończyny górne – ręce, kończyny dolne – nogi</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach położenie podstawowych narządów budujących układ oddechowy: jama nosowa, płuca</li> <li>- rozumie, że rośliny są producentem tlenu</li> <li>- rozumie znaczenie roślin w życiu na Ziemi</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie podstawowych narządów budujących układ pokarmowy: przełyk, jelito grube, jelito cienkie</li> <li>- wymienia cztery podstawowe smaki zlokalizowane na języku</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>stomatolog</i></li> <li>- podaje przykłady pokarmów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego</li> <li>- razem z nauczycielem ułoży jednodniowy jadłospis</li> <li>- wymienia przyczyny i objawy zatruc pokarmowych</li> <li>- wymienia skutki nieprawidłowego żywienia</li> <li>- wymienia podstawowe składniki morfologiczne krwi</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie podstawowych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie pojęcia: <i>tkania, narząd, układ, organizm</i></li> <li>- podaje przykłady narządów, które są chronione przez szkielet</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego ważne jest prawidłowe siedzenie w ławce, noszenie plecaków</li> <li>- wyjaśnia pojęcie „stawy”; wskazuje je na modelu lub rysunkach</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach położenie podstawowych narządów budujących układ oddechowy: krtań, tchawica, oskrzela</li> <li>- wyjaśnia, konieczność wdychania powietrza przez nos</li> <li>- czynnie uczestniczy w doświadczeniach związanych z oddychaniem i spalaniem</li> <li>- wymienia produkty procesu fotosyntezy</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu pokarmowego</li> <li>- zna i rozumie znaczenie języka, jako narządu smaku</li> <li>- opisuje zasady higieny jamy ustnej</li> <li>- wymienia podstawowe składniki odżywcze;</li> <li>- na podstawie analizy piramidy pokarmowej proponuje przykładowy zestaw pokarmów dla dziecka w klasy VI;</li> <li>- wymienia choroby związane z błędami żywieniowymi; omówi je i wskazuje istotne różnice</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie)</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu kostnego oraz np. kręgosłupa i klatki piersiowej</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu oddechowego</li> <li>- rozumie, że czynnikiem niezbędnym do spalania i oddychania przez większość organizmów jest tlen</li> <li>- wymienia / identyfikuje produkty spalania: dwutlenek węgla, para wodna oraz podaje ich nazwy</li> <li>- wyjaśnia proces fotosyntezy z wykorzystaniem rysunków, schematów</li> <li>- w sposób ogólny opisuje drogę pokarmu</li> <li>- opisuje procesy zachodzące w jamie ustnej oraz wyjaśnia konieczność dokładnego żucia pokarmu</li> <li>- oznacza pola smakowe na języku</li> <li>- wymienia podstawowe składniki odżywcze; podaje źródła ich występowania</li> <li>- sformułuje dwie lub trzy zasady dotyczące higieny żywienia</li> <li>- omawia rolę tętnic i żył; rozpozna je na obrazku</li> <li>- wymienia rolę krwinek czerwonych</li> <li>- porównuje budowę męskich i żeńskich narządów płciowych oraz określa funkcje wybranych poszczególnych narządów</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>czynności</li> <li>- na podstawie obserwacji opisuje fazę wdechu i wydechu</li> <li>- rozróżnia pojęcia: <i>spalanie, oddychanie</i></li> <li>- zilustruje proces fotosyntezy</li> <li>- omawia, co dzieje się z pokarmem po zakończeniu trawienia</li> <li>- podejmuje próbę wskazania tych składników, które powinny zwrócić uwagę konsumenta</li> <li>- charakteryzuje (wymieni objawy i przyczyny) salmonellozę</li> <li>- formułuje kilka zasad, których przestrzeganie pozwoli ustrzec się od chorób i zatruc pokarmowych</li> <li>- uzasadnia konieczność spożywania różnorodnych pokarmów</li> <li>- wymienia choroby związane z błędami żywieniowymi; omówi je i wskazuje istotne różnice</li> <li>- na podstawie przeprowadzonego doświadczenia formułuje wnioski dotyczące wpływu wysiłku fizycznego na pracę serca</li> <li>- przedstawia krótkie informacje na temat chorób krwi: anemii, białaczki</li> </ul> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- odczytuje termin przydatności produktu do spożycia i składu spożywczego</li> <li>- wie, w jaki sposób zabezpieczać żywność przed zniszczeniem i zepsuciem</li> <li>- rozumie skutki nadmiernego / samodzielnego odchudzania się</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie podstawowych narządów budujących układ krwionośny: serce</li> <li>- podejmuje próbę pomiaru tętna (policzy)</li> <li>- wie, że serce kurczy i rozkurcza się</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie swoich narządów budujących układ rozrodczy</li> </ul> | <p>narządów budujących układu rozrodczego męskiego i żeńskiego: jajniki, jajowody, macica, pochwa, jądra, nasieniowody, prącie</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>położenie podstawowych narządów budujących układ krwionośny: serce, naczynia krwionośne, żyły, tętnice</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu krwionośnego</li> <li>- wymienia rolę krwinek białych i płytek krwi</li> <li>- z wykorzystaniem rysunków porównuje budowę męskich i żeńskich narządów płciowych</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu rozrodczego</li> </ul> |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównuje budowę męskich i żeńskich narządów płciowych oraz określa funkcje poszczególnych narządów</li> </ul>                                                                                                                                                 |
| <b>VI. Rozwój człowieka</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- różnicuje pojęcia: <i>dziecko, chłopiec, dziewczynka, kobieta, mężczyzna, płęć, dojrzewanie płciowe</i></li> <li>- przestrzega zasad higieny intymnej</li> <li>- wymienia główne zasady higieny intymnej</li> <li>- rozumie, że rozmnażanie to cecha wspólna wszystkich organizmów, mająca na celu przetrwanie gatunku</li> <li>- rozumie, że w przed urodzeniem / w łonie matki /</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia główne zmiany zachodzące w organizmie podczas dojrzewania płciowego</li> <li>- wskazuje różnice w budowie sylwetki kobiety i mężczyzny</li> <li>- rozumie zjawisko poczęcia i rozwoju płodu ludzkiego</li> <li>- różnicuje i wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>koleżeństwo, przyjaźń</i>,</li> <li>- podaje przykłady zagrożeń, na które narażona jest młodzież w okresie dojrzewania</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia pojęcia: <i>zapłodnienie / poczęcie /, ciąża, poród</i></li> <li>- na schemacie wskazuje narządy produkujące komórki rozrodcze; nazwie je</li> <li>- na schemacie wskazuje miejsce zapłodnienia</li> <li>- nazywa etapy życia po narodzeniu: okres noworodkowy, niemowlęcy, poniemowlęcy, przedszkolny szkolny, wieku dorosłego, starości</li> </ul>                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia etapy rozwoju człowieka przed urodzeniem : zarodkowy, płodowy</li> <li>- charakteryzuje dowolny / wybrany przez siebie / etap rozwojowy</li> <li>- różnicuje i wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>miłość, asertywność</i></li> <li>- podaje przykłady sytuacji, w których powinien zachować się asertywnie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- z wykorzystaniem wykresu lub na podstawie zebranych informacji formułuje wnioski dotyczące różnic w rozwoju</li> <li>- na podstawie opisu, fotografii lub rysunku rozpoznaje i nazywa proces zapłodnienia oraz poszczególne etapy rozwoju człowieka</li> </ul> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>dziecko rozwija się, porusza, oddycha i odżywia się</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wie, jak długo trwa ciąża u człowieka</li> <li>- wymienia cechy koleżanki / kolegi i przyjaciela</li> <li>- uczestniczy w scenie pokazującej zachowanie asertywne</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | <p>/ również z wykorzystaniem ilustracji /</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- różnicuje i wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>zauroczenie, zakochanie</i></li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- proponuje scenkę pokazującą zachowania asertywne</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>V. Damy o swoje zdrowie i pomagamy innym</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- różnicuje pojęcia: <i>lekarz, pielęgniarka, apteka, lekarstwa</i></li> <li>- wymienia charakterystyczne cechy człowieka zdrowego, np. temperatura ciała, chęć do pracy i zabawy</li> <li>- wymienia pierwsze objawy choroby</li> <li>- rozumie, że może przyjmować lekarstwa tylko pod kontrolą osoby dorosłej</li> <li>- zna środowisko życia bakterii</li> <li>- wie, że bakterie i wirusy są przyczyną wielu chorób</li> <li>- wymienia sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym</li> <li>- wie, że są grzyby kapeluszowe ( jadalne i niejadalne ) oraz grzyby paszyńnicze wywołujące choroby</li> <li>- podaje sposoby zapobiegania grzybicom skóry</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu</i></li> <li>- wymienia konsekwencje niewłaściwego zachowania się</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- różnicuje pojęcia: <i>choroba, lekarz, pielęgniarka, apteka, lekarstwa</i></li> <li>- wymienia przyczyny chorób oraz sposoby zabezpieczenia się przed chorobą</li> <li>- wie, że bakterie są różnej wielkości, mają różny kształt i kolor</li> <li>- wie, że bakterie wykorzystywane są w przemyśle spożywczym; podaje przykłady / np. kiszenie ogórków i kapusty, zakwaszanie mleka/</li> <li>- potrafi podać przykłady chorób wywołanych przez bakterie i wirusy</li> <li>- podaje przykłady chorób wywołanych przez zwierzęta, np. wścieklizna, ptasia grypa</li> <li>- wie, że grzybica jest chorobą wywołaną przez grzyby</li> <li>- wymienia zasady bezpieczeństwa na drodze</li> <li>- wyjaśnia, jak należy zachować się przed wybranymi znakami drogowymi</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- różnicuje i wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>choroba, zdrowie, lekarz, pielęgniarka, apteka, lekarstwa</i></li> <li>- wyjaśnia czym jest gorączka</li> <li>- samodzielnie przeprowadzi obserwacje mikroskopowe</li> <li>- omawia objawy dowolnej choroby</li> <li>- wyjaśni, czym jest choroba zakaźna</li> <li>- podaje przykłady chorób wywołanych przez zwierzęta, np. kleszczowe zapalenie mózgu oraz chorób wywołanych przez rośliny, np. alergia</li> <li>- podaje przykłady zachowania zwierząt, które mogą świadczyć o tym, że zwierzę jest chore np. na wściekliznę; wie, jak się zachować</li> <li>- wymienia objawy grzybicy skóry oraz sposoby zarażenia</li> <li>- rozróżnia oznakowania substancji toksycznych, palnych i wybuchowych</li> <li>- podaje przykłady takich zachowań pieszych i rowerzystów, które mogą być przyczyną wypadków</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- różnicuje i wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>zdrowie, choroba, lekarz, pediatra, pielęgniarka, apteka, recepta, lekarstwa</i></li> <li>- zna sposób rozmnażania się bakterii i wirusów</li> <li>- pod kontrolą nauczyciela przeprowadza doświadczenie ukazujące proces kwaśnienie mleka</li> <li>- dokona podziału na choroby wirusowe i bakteryjne</li> <li>- charakteryzuje objawy grypy i anginy; porównuje ich przebieg</li> <li>- wymienia objawy i podaje sposoby zapobiegania poznanym chorobom ( formułuje kilka zasad, których przestrzeganie pozwoli ustrzec się poznanych chorób )</li> <li>- określa zasady postępowania w przypadku drobnych zranień lub podejrzenia złamania kończyny</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego opatrunek zakładany na zranienia musi być jałowy</li> <li>- wyjaśnia negatywne skutki palenia papierosów</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- analizuje drogę rozprzestrzeniania się chorób bakteryjnych i wirusowych</li> <li>- analizuje skutki zdrowotne spowodowane niską kulturą sanitarną</li> <li>- podaje przykłady innych chorób odzwierzęcych; opisuje wybraną chorobę odzwierzęcą</li> <li>- zbiera informacje na temat liczby wypadków z udziałem dzieci ( np. w ciągu ostatniego roku )</li> <li>- sporządza wykaz niebezpiecznych substancji w czasie zabaw, w domu, w szkole i na ulicy</li> <li>- przygotowuje pokaz udzielania pierwszej pomocy</li> <li>- na podstawie różnych źródeł zbiera dane na temat skutków palenia papierosów, picia</li> </ul> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>w czasie zabawy, w domu i na ulicy</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia przyczyny i sposoby zapobiegania z sytuacjom zagrażającym życiu i zdrowiu</li> <li>- rozróżnia podstawowe znaki drogowe</li> <li>- wie na czym polega pierwsza pomoc; prawidłowo zachowuje się w przypadku jej udzielania</li> <li>- potrafi udzielić pierwszej pomocy przy skaleczeniu</li> <li>- z pomocą nauczyciela unieruchamia kończynę</li> <li>- wie, że przed założeniem opatrunku należy ranę zdezynfekować; poprawnie założy opatrunek</li> <li>- podaje numery telefonów, pod które należy dzwonić w razie wypadku (do straży pożarnej, na pogotowie, policję)</li> <li>- rozumie, negatywne skutki palenia papierosów i picia alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</li> <li>- wymienia niebezpieczeństwa, na jakie jest narażony podczas kontaktów z nieodpowiedzialnymi kolegami</li> <li>- z pomocą nauczyciela potrafi wykazać swoje słabe i mocne strony</li> <li>- rozumie, na czym polega działanie egoistyczne</li> <li>- z pomocą nauczyciela opracowuje własny rozkład dnia</li> <li>- rozumie znaczenie ruchu ćwiczeń fizycznych,</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- potrafi udzielić pierwszej pomocy przy złamaniu, ukąszeniu</li> <li>- unieruchamia kończynę</li> <li>- czynnie uczestniczy w zajęciach praktycznych</li> <li>- wymienia negatywne skutki palenia papierosów i picia alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</li> <li>- potrafi wykazać swoje słabe i mocne strony</li> <li>- uczestniczy w scenie pokazującej zachowanie asertywne</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>zdrowy styl życia</i></li> <li>- z niewielką pomocą nauczyciela opracowuje własny rozkład dnia</li> <li>- rozumie znaczenie umiejętności planowania dnia w utrzymaniu zdrowia</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- potrafi udzielić pierwszej pomocy przy stłuczeniu, użądleniu</li> <li>- potrafi prawidłowo wezwać pomoc / podaje istotne informacje /; napisze sms</li> <li>- opracowuje własny rozkład dnia</li> <li>- wymienia reguły, których powinno się przestrzegać przy planowaniu dnia</li> <li>- przedstawia swój rozkład dnia; proponuje ewentualne zmiany, które może do niego wprowadzić</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- i picia alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</li> <li>- uzasadnia znaczenie mocnych stron człowieka w jego życiu</li> <li>- podaje przykłady sytuacji, w których powinien zachować się asertywnie</li> <li>- wskazuje skutki dla organizmu wywołane niewłaściwym planowaniem dnia</li> <li>- sporządza wykaz zasad zdrowego stylu życia oraz uzasadnia konieczność ich stosowania</li> </ul> | <p>alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- proponuje scenkę pokazującą zachowania asertywne</li> </ul> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| zdrowego odżywiania                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <b>VIII. Właściwości substancji</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>-podaje przykłady ciał stałych</li> <li>-rozpoznaje w otoczeniu ciała sprężyste, np. sprężyna, kruche, np. kreda, plastyczne, np. plastelina</li> <li>- wymienia wybrane czynniki atmosferyczne</li> </ul>                                                                                                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>- określi stan skupienia podanych substancji</li> <li>- zna definicję gęstości</li> <li>- rozumie, że wybrane czynniki atmosferyczne mogą mieć pozytywny i negatywny wpływ na różne przedmioty</li> <li>- wspólnie z nauczycielem bada wpływ wybranych czynników na przedmioty zbudowane z różnych substancji</li> </ul>                                                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje jednostki masy</li> <li>- na podstawie obserwacji wymienia cechy ciał stałych</li> <li>- wymienia charakterystyczne cechy ciał sprężystych i kruchych</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, co to jest masa</li> <li>- podaje przykłady zastosowania różnych substancji w przedmiotach codziennego użytku</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <ul style="list-style-type: none"> <li>- w oparciu o doświadczenie rozumie, że ciała o tej samej objętości, ale różnej gęstości mają różną wagę oraz różnie zachowują się w wodzie</li> <li>- z pomocą nauczyciela odszuka gęstość substancji na tablicach</li> <li>- wykona doświadczenie według pisemnej instrukcji; zapisuje wnioski</li> </ul>                                                |
| <b>IX. Przemiany chemiczne wokół nas</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie pojęcia: <i>odwracalne</i> <i>nieodwracalne</i></li> <li>- czynnie uczestniczy w doświadczeniach</li> <li>- rozumie pojęcie <i>mieszanina</i></li> <li>- wie, że gleba i powietrze są mieszaninami niejednorodnymi</li> <li>- wie, że woda może tworzyć zarówno mieszaninę jednorodną, jak i niejednorodną</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie, czym jest przemiana chemiczna</li> <li>- podaje przykłady przemian chemicznych znanych z życia codziennego, np. kiszenie ogórków, kwaśnienie mleka, spalanie drewna</li> <li>- wskazuje przykłady mieszanin jednorodnych i niejednorodnych w przyrodzie</li> <li>- wymienia sposoby rozdzielania mieszanin: filtrowanie, przesiewanie, odparowywanie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podaje przykłady przemian odwracalnych, np. topnienie, krzepnięcie i nieodwracalnych, np. ścinanie białka, korozja</li> <li>- rozumie i operuje pojęciami: <i>filtrowanie</i>, <i>odparowywanie</i>, <i>przesiewanie</i></li> <li>- rozdziela składniki mieszanin niejednorodnych (np. grochu i piasku, spinaczy i siarki, trocin i piasku); wybierze odpowiedni sposób rozdzielania</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- w oparciu o doświadczenia dokona podziału przemian chemicznych na odwracalne i nieodwracalne</li> <li>- na podstawie obserwacji odróżnia mieszaninę jednorodną od mieszaniny niejednorodnej</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego gleba i powietrze są mieszaninami niejednorodnymi</li> <li>- wyjaśnia, podając przykłady, że woda może tworzyć zarówno mieszaninę jednorodną, jak i niejednorodną</li> <li>- omawia różne sposoby rozdzielania mieszanin</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wykonuje doświadczenie zgodnie z instrukcją; zapisuje obserwacje</li> <li>-sporządzi mieszaniny niejednorodne i roztwory ,odróżni je od siebie ,rozdzieli składniki mieszanin niejednorodnych i jednorodnych</li> <li>- rozdziela mieszaninę soli z wodą według podanej instrukcji</li> <li>- wyjaśnia, jak rozdzielić mieszaninę soli z wodą</li> </ul> |
| <b>X. Ruchy i siły w przyrodzie</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- wie, że ruch to zmiana położenia ciała w miarę upływającego czasu</li> <li>- wymienia dwa podstawowe rodzaje ruchu (prostoliniowy i krzywoliniowy) i z wykorzystaniem ilustracji / wskaże różnice</li> <li>- wie, że wszystkie ciała poruszając się napotykają na opór ruchu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- czynnie uczestniczy w doświadczeniach związanych z wyznaczaniem czasu trwania ruchu i mierzeniem przebytej przez ciało drogi</li> <li>- rozumie, że opór równa się tarcie</li> <li>- wymieni / wskaże siły, które przeciwdziałają i wspomagają ruch, np. wiatr, prąd wody, chropowate i gładkie powierzchnie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisuje różne rodzaje ruchu, np. prostoliniowy: jednostajny, zmienny: przyspieszony, opóźniony / z wykorzystaniem ilustracji /</li> <li>- wie, że podkładając pod ciężkie ciała belki można łatwo przesunąć ciało, a używając powierzchni gładkich można przesuwac ciężkie ciała</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie, że prędkość ciała zależy od czasu i drogi przebytej przez ciało w jednostajnie prostoliniowym</li> <li>- czynnie uczestniczy w doświadczeniach / lub proponuje je / związanych z poruszaniem się ciał wraz z siłami oporu ruchu i bez sił oporu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyznacza doświadczalnie prędkość swojego ruchu, np. bieganie na czas lub innego ruchu na czas</li> </ul> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Propozycja opisu oczekiwanych osiągnięć programowych – przyroda,  
klasa VI dla uczniów z upośledzeniem w stopniu lekkim**

| Poziom                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                   |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Konieczny – na ocenę dopuszczającą                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Podstawowy – na ocenę dostateczną                                                                                                                                                                                                                                                  | Rozszerzony – na ocenę dobrą                                                                                              | Dopełniający – na ocenę bardzo dobrą                                                                                                                                                     | Twórczy – na ocenę celującą                                                                                                       |
| <b>I. Nasz świat</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                   |
| <b>C. Łądy i oceany</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                   |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia i wskazuje na mapie oceany, morza, kontynenty, wyspy</li> <li>- wymienia po 2 przykłady organizmów żyjących w oceanach, np. wybrane skorupiaki ( homar, langusta ), walenie ( wieloryb, delfin ), ryby</li> <li>- wskaże i nazwie wybrane elementy budowy organizmów żyjących w oceanie</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- posługuje się terminologią: <i>kontynent – łąd, wyspa, morze, ocean</i></li> <li>- rozpoznaje na rysunkach wybrane organizmy żyjące w oceanach, np. wybrane skorupiaki ( homar, langusta ), walenie ( wieloryb, delfin ), ryby</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia strefy oceanu</li> <li>- umiejscowi na rysunku strefy oceanu</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- omawia warunki świetlne panujące w poszczególnych strefach morza lub oceanu</li> <li>- omawia czynności życiowe wybranych organizmów</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- opisze przystosowanie w budowie zewnętrznej do życia na różnych głębokościach</li> </ul> |
| <b>B. Wybrane krajobrazy Europy</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                   |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"><li>- wskazuje na mapie obszar basenu Morza Śródziemnego</li><li>- rozpoznaje na ilustracjach krajobraz alpejski</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <ul style="list-style-type: none"><li>- Wymienia wybrane organizmy</li><li>- wymienia ważniejsze miasta leżące w rejonie Morza Śródziemnego</li><li>- wskazuje na mapie obszar leżący w klimacie alpejskim</li></ul>                                                                                                                        | <ul style="list-style-type: none"><li>- opisuje klimat i krajobraz śródziemnomorski i alpejski</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| C. Wybrane krajobrazy świata                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <ul style="list-style-type: none"><li>- wymienia składniki krajobrazu</li><li>- rozpoznaje i nazywa wybrane zwierzęta wilgotnych i rośliny lasów równikowych</li><li>- wymienia pory roku w strefie sawann</li><li>- rozpoznaje na obrazkach i nazywa wybrane gatunki roślin i zwierząt żyjących na sawannie</li><li>- wymienia gatunki drzew sawann</li><li>- wie, że największą pustynią świata jest Sahara i wskaże ją na mapie</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>- wymienia cechy klimatu strefy wilgotnych lasów równikowych</li><li>- podaje przykłady organizmów żyjących w wilgotnym lesie równikowym</li><li>- wymienia cechy klimatu Poszczególnych stref</li><li>- potrafi posługiwać się atlasem</li></ul>                                                     | <ul style="list-style-type: none"><li>- wie co to jest klimat</li><li>- wymienia 5 stref klimatycznych</li><li>- odczytuje informacje z prostych wykresów klimatycznych</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                           | <ul style="list-style-type: none"><li>- pokazuje na mapie 5 stref klimatycznych</li><li>- krótko scharakteryzuje pięć stref klimatycznych</li><li>- odczytuje z wykresu przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w określonym miesiącu na obszarze wilgotnego lasu równikowego</li><li>- opisuje cechy klimatu</li><li>- z wykresu klimatycznego odczyta roczny przebieg temperatury powietrza</li><li>- omawia przystosowania zwierząt do życia w różnych strefach klimatycznych</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>- odczytuje z wykresu przebieg temperatury powietrza i opadów atmosferycznych w poszczególnych miesiącach na obszarze wilgotnego lasu równikowego</li><li>- podaje przykład współzależności między składnikami krajobrazu ( temperatura, opady ) a rozmieszczeniem roślin i zwierząt</li></ul>                                           |
| II. Planeta Ziemia / Ziemia częścią Wszechświata                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <ul style="list-style-type: none"><li>- określa kształt Ziemi</li><li>- wie, że globus jest modelem Ziemi</li><li>- wie, że południk zerowy i 180° dzieli kulę ziemską na dwie półkule – wschodnią i zachodnią</li><li>- lokalizuje na globusie kontynenty i oceany</li></ul>                                                                                                                                                                | <ul style="list-style-type: none"><li>- wie, że następstwem ruchu obiegowego Ziemi są pory roku</li><li>- wymienia następujące po sobie pory roku</li><li>- wie, że następstwem ruchu obrotowego Ziemi jest dzień i noc; wie, że po nocy następuje dzień, a po dniu noc</li><li>- wie, że Słońce jest gwiazdą, a Księżyc satelitą</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>- wskazuje na globusie oś ziemską, bieguny geograficzne oraz główne kierunki</li><li>- odszuka i skaże na mapie świata równik i bieguny</li><li>- lokalizuje na globusie kontynenty i oceany i określa ich położenie względem równika</li><li>- wymienia następujące po sobie pory roku z uwzględnieniem dat ich rozpoczęcia i zakończenia</li><li>- określa czas obiegu Ziemi wokół Słońca</li></ul> | <ul style="list-style-type: none"><li>- wskazuje na globusie południk zerowy i 180° , równik, równoleżniki</li><li>- omawia najważniejsze założenia teorii heliocentrycznej</li><li>- prezentuje informacje o życiu i pracy Mikołaja Kopernika</li><li>- prezentuje za pomocą modelu ruch obiegowy Ziemi</li><li>- prezentuje za pomocą modelu ruch obrotowy Ziemi</li><li>- dostrzega zależności między wysokością Słońca a ilością energii docierającej</li></ul>                                        | <ul style="list-style-type: none"><li>- wyjaśnia na podstawie jakich obserwacji można wnioskować o ruchu Ziemi dookoła Słońca</li><li>- wyjaśnia na czym polega ruch obiegowy i obrotowy Ziemi na</li><li>- rysuje trasę podróży K. Kolumba, F. Magellana</li><li>- opisuje przebieg największych wypraw odkrywczych K. Kolumba, F. Magellana z wykorzystaniem mapki</li></ul> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | - podpisuje przedstawione na ilustracji ciała niebieskie, używając nazw: gwiazda, planeta, gwiazda, satelita                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | - wskazuje na modelu lub rysunku planety Układu Słonecznego i szereguje je według kryterium odległości od Słońca                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>III. Poznajemy swój organizm</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznaje i nazywa wybrane narządy organizmu ludzkiego</li> <li>- wie, że narządy budują układy</li> <li>- podaje przykłady przyrody ożywionej i nieożywionej</li> <li>- wymienia podstawowe czynności życiowe człowieka</li> <li>- wymienia wybrane układy budujące organizm człowieka</li> <li>- pokazuje układ oddechowy na modelu lub planszy dydaktycznej</li> <li>- zna rolę tlenu w życiu organizmów żywych</li> <li>- wie, że rośliny są producentem tlenu</li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie wybranych narządów budujących układ pokarmowy</li> <li>- zna i wymienia zasady higieny jamy ustnej</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>dentysta</i></li> <li>- wymienia przynajmniej trzy zasady właściwego odżywiania</li> <li>- odczytuje termin przydatności produktu do spożycia i składu spożywczego</li> <li>- wie, w jaki sposób zabezpieczać żywność przed zniszczeniem i zepsuciem</li> <li>- rozumie skutki</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie, że narządy odpowiadają za określone czynności; podaje przykłady, np. oko za widzenie, uszy za słyszenie</li> <li>- rozumie pojęcia: <i>wydalanie, rozmnażanie</i></li> <li>- wymienia i wskazuje na modelu elementy układu kostnego: czaszka, kręgosłup, klatka piersiowa, kończyny górne – ręce, kończyny dolne – nogi</li> <li>- wskazuje na modelu i rysunkach położenie podstawowych narządów budujących układ oddechowy: jama nosowa, płuca</li> <li>- rozumie, że rośliny są producentem tlenu</li> <li>- wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie podstawowych narządów budujących układ pokarmowy: przełyk, jelito grube, jelito cienkie</li> <li>- wymienia cztery podstawowe smaki</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>stomatolog</i></li> <li>- podaje przykłady pokarmów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego</li> <li>- razem z nauczycielem ułoży jednodniowy jadłospis</li> <li>- wymienia skutki</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozpoznaje wybrane układy na ilustracjach, rysunkach, foliogramach; nazwie je</li> <li>- rozumie pojęcia: <i>tkanka, narząd, układ</i>,</li> <li>- podaje przykłady narządów, które są chronione przez szkielet</li> <li>- wie dlaczego ważne jest prawidłowe siedzenie w ławce, noszenie plecaków</li> <li>- zna pojęcie „stawy”</li> <li>- wskazuje na modelu i rysunkach położenie podstawowych narządów budujących układ oddechowy: krtań, tchawica, oskrzela</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu pokarmowego</li> <li>- zna zasady higieny jamy ustnej</li> <li>- wymienia choroby związane z błędami żywieniowymi</li> <li>- wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie podstawowych narządów budujących układ krwionośny: serce, naczynia krwionośne, żyły, tętnice</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu krwionośne</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu rozrodczego</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśnia, dlaczego szkielet stanowi część układu ruchu człowieka</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu kostnego oraz np. kręgosłupa i klatki piersiowej</li> <li>- wymienia podstawowe funkcje układu oddechowego</li> <li>- rozumie, że czynnikiem niezbędnym do spalania i oddychania przez większość organizmów jest tlen</li> <li>- wymienia produkty spalania: dwutlenek węgla, para wodna</li> <li>- wyjaśnia proces fotosyntezy z wykorzystaniem rysunków, schematów</li> <li>- w sposób ogólny opisuje drogę pokarmu</li> <li>- oznacza pola smakowe na języku</li> <li>- wymienia podstawowe składniki odżywcze;</li> <li>- sformułuje dwie lub trzy zasady dotyczące higieny żywienia</li> <li>- omawia rolę tętnic i żył; rozpoznaje je na obrazku</li> <li>- określa funkcje wybranych poszczególnych narządów płciowych</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- porównuje zużycie tlenu w trakcie wykonywania różnych czynności</li> <li>- na podstawie obserwacji opisuje fazę wdechu i wydechu</li> <li>- rozróżnia pojęcia: <i>spalanie, oddychanie</i></li> <li>- zilustruje proces fotosyntezy</li> <li>- wie co dzieje się z pokarmem po zakończeniu trawienia</li> <li>- charakteryzuje (wymieni objawy i przyczyny) salmonellozę</li> <li>- formułuje kilka zasad, których przestrzeganie pozwoli ustrzec się od chorób i zatruc pokarmowych</li> <li>- wymienia choroby związane z błędami żywieniowymi</li> <li>- przedstawia krótkie informacje na temat chorób krwi: anemii, białaczki</li> <li>- porównuje budowę męskich i żeńskich narządów płciowych oraz określa funkcje poszczególnych narządów</li> </ul> |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| nadmiernego / samodzielnego odchudzania się<br>- wymienia i wskazuje na modelu i rysunkach (lub na sobie) położenie podstawowych narządów budujących układ krwionośny:<br>- wie, że serce kurczy i rozkurcza się                                                                                                                                                                                                                                                                      | nieprawidłowego żywienia wskazuje na modelu i rysunkach położenie podstawowych narządów budujących układu rozrodczego męskiego i żeńskiego: jajniki, jajowody, macica, pochwa, jadra, nasieniowody, prącie |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                      |
| <b>VI. Rozwój człowieka</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                      |
| - różnicuje pojęcia: <i>dziecko, chłopiec, dziewczynka, kobieta, męczyzna, płeć, dojrzewanie płciowe</i><br>- przestrzega zasad higieny intymnej<br>- rozumie, że rozmnażanie to cecha wspólna wszystkich organizmów, mająca na celu przetrwanie gatunku<br>- rozumie, że w przed urodzeniem / w łonie matki / dziecko rozwija się, porusza, oddycha i odżywia się<br>- wie, jak długo trwa ciąża u człowieka<br>- uczestniczy w scenie pokazującej zachowanie asertywne, koleżeńskie | - wymienia główne zmiany zachodzące w organizmie podczas dojrzewania płciowego<br>- wskazuje różnice w budowie sylwetki kobiety i mężczyzny<br>- różnicuje znaczenie pojęć: <i>koleżeństwo, przyjaźń</i> , | - zna pojęcia: <i>zapłodnienie, ciąża, poród</i><br>- na schemacie wskazuje narządy produkujące komórki rozrodcze; nazwie je<br><br>- nazywa etapy życia po narodzeniu: okres noworodkowy, niemowlęcy, poniemowlęcy, przedszkolny szkolny, wieku dorosłego, starości | - wymienia etapy rozwoju człowieka<br>- charakteryzuje dowolny / wybrany przez siebie / etap rozwojowy<br><br>- podaje przykłady sytuacji, w których powinien zachować się asertywnie | - na podstawie opisu, fotografii lub rysunku rozpoznaje i nazywa proces zapłodnienia oraz poszczególne etapy rozwoju człowieka<br>- proponuje scenkę pokazującą zachowania asertywne |
| <b>V. Damy o swoje zdrowie i pomagamy innym</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                      |
| - różnicuje pojęcia: <i>lekarz, pielęgniarka, apteka, lekarstwa</i><br>- wymienia charakterystyczne cechy człowieka zdrowego, np. temperatura ciała, chęć do pracy i zabawy                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | - wymienia niektóre przyczyny chorób<br>- wie, że bakterie są różnej wielkości, mają różny kształt i kolor                                                                                                 | - różnicuje i wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>choroba, zdrowie, lekarz, pielęgniarka, apteka, lekarstwa</i><br>- wyjaśnia czym jest gorączka<br>- omawia objawy wybranej choroby                                                                                        | - zna sposób rozmnażania się bakterii i wirusów<br>- dokona podziału na choroby wirusowe i bakteryjne<br>- charakteryzuje objawy grypy i anginy                                       | - analizuje drogę rozprzestrzeniania się chorób bakteryjnych i wirusowych<br>- analizuje skutki zdrowotne spowodowane niską kulturą sanitarną                                        |

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie, że może przyjmować lekarstwa tylko pod kontrolą osoby dorosłej</li> <li>- wie, że bakterie i wirusy są przyczyną wielu chorób</li> <li>- wymienia sposoby zapobiegania chorobom zakaźnym</li> <li>- wie, że są grzyby kapeluszowe ( jadalne i niejadalne ) oraz grzyby pasożytnicze wywołujące choroby</li> <li>-zna sposoby zapobiegania grzybicom skóry</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>sytuacje zagrażające zdrowiu i życiu</i></li> <li>- wymienia konsekwencje niewłaściwego zachowania się w czasie zabawy, w domu i na ulicy</li> <li>- rozróżnia podstawowe znaki drogowe</li> <li>- wie na czym polega pierwsza pomoc;</li> <li>- wie, że przed założeniem opatrunku należy ranę zdezynfekować; poprawnie założyć opatrunek</li> <li>- podaje numery telefonów, pod które należy dzwonić w razie wypadku (do straży pożarnej, na pogotowie, policję )</li> <li>- rozumie, negatywne skutki palenia papierosów i picia alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</li> <li>- z pomocą nauczyciela potrafi wykazać swoje słabe i mocne strony</li> <li>- z pomocą nauczyciela opracowuje własny rozkład dnia</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wie, że bakterie wykorzystywane są w przemyśle spożywczym; podaje przykłady / np. kiszenie ogórków i kapusty, zakwaszanie mleka/</li> <li>- potrafi podać przykłady chorób wywołanych przez bakterie i wirusy</li> <li>- podaje przykłady chorób wywołanych przez zwierzęta, np. wścieklizna, ptasia grypa</li> <li>- wie, że grzybica jest chorobą wywołaną przez grzyby</li> <li>- wymienia zasady bezpieczeństwa na drodze</li> <li>- wyjaśnia, jak należy zachować się przed wybranymi znakami drogowymi</li> <li>- czynnie uczestniczy w zajęciach praktycznych</li> <li>- wymienia negatywne skutki palenia papierosów i picia alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</li> <li>- potrafi wykazać swoje słabe i mocne strony</li> <li>- uczestniczy w scenie pokazującej zachowanie asertywne</li> <li>- rozumie pojęcie: <i>zdrowy styl życia</i></li> <li>- rozumie znaczenie umiejętności planowania dnia w utrzymaniu zdrowia</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wyjaśni, czym jest choroba zakaźna</li> <li>- podaje przykłady chorób wywołanych przez zwierzęta, np. kleszczowe zapalenie mózgu oraz chorób wywołanych przez rośliny, np. alergię</li> <li>- podaje przykłady zachowania zwierząt, które mogą świadczyć o tym, że zwierzę jest chore np. na wściekliznę; wie,</li> <li>- wymienia objawy grzybicy skóry oraz sposoby zarażenia</li> <li>- rozróżnia oznakowania substancji toksycznych, palnych i wybuchowych</li> <li>- zna przykłady takich zachowań pieszych i rowerzystów, które mogą być przyczyną wypadków</li> <li>- potrafi udzielić pierwszej pomocy przy stłuczeniu, użądleniu</li> <li>- potrafi prawidłowo wezwać pomoc / podaje istotne informacje /; napisze sms</li> <li>- opracowuje własny rozkład dnia</li> <li>- przedstawia swój rozkład dnia; proponuje ewentualne zmiany, które może do niego wprowadzić</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- wymienia objawy i podaje sposoby zapobiegania poznanym chorobom ( formułuje kilka zasad, których przestrzeganie pozwoli ustrzec się poznanych chorób )</li> <li>- określa zasady postępowania w przypadku drobnych zranień lub podejrzenia złamania kończyny</li> <li>- wyjaśnia, dlaczego opatrunek zakładany na zranienia musi być jałowy</li> <li>- zna negatywne skutki palenia papierosów i picia alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</li> <li>- podaje przykłady sytuacji, w których powinien zachować się asertywnie</li> <li>- wskazuje skutki dla organizmu wywołane niewłaściwym planowaniem dnia</li> <li>- zna zasady zdrowego stylu życia oraz uzasadnia konieczność ich stosowania</li> </ul> | <ul style="list-style-type: none"> <li>opisuje wybraną chorobę odzwierciedlającą</li> <li>- sporządza wykaz niebezpiecznych substancji w czasie zabawy, w domu, w szkole i na ulicy</li> <li>- zna zasady udzielania pierwszej pomocy</li> <li>- na podstawie różnych źródeł zbiera dane na temat skutków palenia papierosów, picia alkoholu oraz przyjmowania narkotyków</li> <li>- proponuje scenkę pokazującą zachowania asertywne</li> </ul> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| - rozumie znaczenie ruchu<br>ćwiczeń fizycznych,<br>zdrowego odżywiania                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>VIII. Właściwości substancji</b>                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                |
| -podaje przykłady ciał stałych<br>-rozpoznaje w otoczeniu ciała sprężyste, np. sprężyna, kruche, np. kreda, plastyczne, np. plastelina<br>- wymienia wybrane czynniki atmosferyczne | - określi stan skupienia podanych substancji<br>- rozumie, że wybrane czynniki atmosferyczne mogą mieć pozytywny i negatywny wpływ na różne przedmioty                                                                                                 | - podaje jednostki masy<br>- na podstawie obserwacji wymienia cechy ciał stałych                                                                                                                                                                                           | - wyjaśnia, co to jest masa<br>- podaje przykłady zastosowania różnych substancji w przedmiotach codziennego użytku<br>- zna definicje gęstości                                                                                                                                                                         | - w oparciu o doświadczenie rozumie, że ciała o tej samej objętości, ale różnej gęstości mają różną wagę oraz różnie zachowują się w wodzie<br><br>- wykona z pomocą nauczyciela doświadczenie według pisemnej instrukcji; zapisuje wnioski                    |
| <b>IX. Przemiany chemiczne wokół nas</b>                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                |
| - rozumie pojęcia: <i>odwracalne</i> <i>nieodwracalne</i><br>- uczestniczy w doświadczeniach<br>- rozumie pojęcie <i>mieszanina</i><br>- wie, że gleba i powietrze są mieszaninami  | - rozumie, czym jest przemiana chemiczna<br>- podaje przykłady przemian chemicznych znanych z życia codziennego, np. kiszenie ogórków, kwaśnienie mleka, spalanie drewna<br>- wskazuje przykłady mieszanin jednorodnych i niejednorodnych w przyrodzie | - podaje przykłady przemian odwracalnych, np. topnienie, krzepnięcie i nieodwracalnych, np. ścinanie białka, korozja<br>- rozdziela składniki mieszanin niejednorodnych (np. grochu i piasku, spinaczy i siarki, trocin i piasku); wybierze odpowiedni sposób rozdzielania | - na podstawie obserwacji odróżnia mieszaninę jednorodną od mieszaniny niejednorodnej<br>- wyjaśnia, dlaczego gleba i powietrze są mieszaninami niejednorodnymi<br>- wyjaśnia, podając przykłady, że woda może tworzyć zarówno mieszaninę jednorodną, jak i niejednorodną<br>- zna różne sposoby rozdzielania mieszanin | - wykonuje doświadczenie zgodnie z instrukcją; zapisuje obserwacje<br>- sporządzi mieszaniny niejednorodne i roztwory, odróżni je od siebie, rozdzieli składniki mieszanin niejednorodnych i jednorodnych<br>- wyjaśnia, jak rozdzielić mieszaninę soli z wodą |
| <b>X. Ruchy i siły w przyrodzie</b>                                                                                                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                |
| - wie, że ruch to zmiana położenia ciała w miarę upływającego czasu<br>- wymienia dwa podstawowe rodzaje ruchu (prostoliniowy i                                                     | - czynnie uczestniczy w doświadczeniach związanych z wyznaczaniem czasu trwania ruchu i mierzeniem przebytej przez ciało drogi                                                                                                                         | - wie, że podkładając pod ciężkie ciała belki można łatwo przesunąć ciało, a używając powierzchni gładkich                                                                                                                                                                 | - rozumie, że prędkość ciała zależy od czasu i drogi przebytej przez ciało w jednostajnie prostoliniowym                                                                                                                                                                                                                | - wyznacza doświadczalnie prędkość swojego ruchu, np. bieganie na czas lub innego ruchu na czas                                                                                                                                                                |

|                |                                                                                                                                                                                                                                    |                               |  |  |
|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|--|--|
| Krzywoliniowy) | <ul style="list-style-type: none"> <li>- rozumie, że poruszające się ciała napotykają na opór</li> <li>- wymieni siły, które przeciwdziałają i wspomagają ruch, np. wiatr, prąd wody, chropowate i gładkie powierzchnie</li> </ul> | można przesuwac ciężkie ciała |  |  |
|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|--|--|